

MINISTERUL MEDIULUI
AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI

GHID PRACTIC
AL
PLANIFICĂRII DE MEDIU

BUCUREȘTI
2009

OBIECTIVUL GHIDULUI

Prin aplicarea metodei de elaborare a planurilor de acțiune pentru mediu pot fi depășite anumite probleme cu care autoritățile se confruntă în managementul problemelor de mediu la nivel local și regional. Acest lucru se poate realiza prin:

- **Asigurarea cooperării între diverse grupuri ale factorilor interesați**

Planul de acțiune trebuie coordonat de un grup reprezentativ pentru diversele părți interesate în scopul încurajării contactelor între exponenții societății.

- **Sprâjin acordat din partea publicului pentru identificarea și realizarea acțiunilor de mediu**

Planul de acțiune contribuie la educarea publicului în ceea ce privește soluționarea celor mai importante probleme ale comunității locale. Un public bine informat și interesat va participa în mod sigur la implementarea acțiunilor de mediu.

- **Abordarea integrată în ceea ce privește managementul de mediu**

Managementul mediului este realizat adeseori ad-hoc în multe dintre comunități. Planul de acțiune oferă un instrument pentru o analiză comprehensivă a problemelor de management de mediu și oferă soluții pentru rezolvarea lor.

- **Asigurarea de resurse necesare soluționării problemelor de mediu**

Procesul de planificare implică evaluarea problemelor de mediu și identificarea căilor de soluționare a celor mai stringente probleme de mediu. Scopul procesului de planificare este de a dezvolta un program cuprinzător, cu acțiuni concrete pentru îmbunătățirea calității mediului, prin folosirea resurselor disponibile.

- **Asigurarea capacității de a folosi oportunitățile de finanțare existente**

Planul de acțiune poate fi folosit ca un instrument pentru atragerea fondurilor europene și implementarea sistematică a investițiilor mari.

- **Corelarea cu planurile și strategiile existente la orice nivel**

Modalitatea de aplicare a metodei planului de acțiune dezvoltă abilitățile participanților de a gândi într-o manieră strategică și sistematică și de a identifica mecanismele de integrare a planificării de mediu în celelalte procese de planificare.

- **Cerințele implementării legislației Uniunii Europene**

Procesul de planificare urmărește asigurarea implementării legislației Uniunii Europene și identificarea acțiunilor pentru satisfacerea acestor cerințe.

Mulțumim pentru contribuția în elaborarea acestui ghid reprezentanților agențiilor regionale și județene pentru protecția mediului din Regiunea 5 și Regiunea 3, precum și experților colaboratori în domeniul planificării de mediu: Lothar GUENDLING - Resident Twinning Advisor ANPE, Jerome BETTON - Resident Twinning Advisor (ARPM Fitești), Emmanuel THIRY - Resident Twinning Advisor (ARPM Timișoara), Adina PAPANĂ-JOUBERT - Consiliul Regional Alsacia, Martin PEIRTYL - Ministerul Mediului Cehia, Radim JAEGER - SYSNET Cehia, Thierry MERRAUD - Agenția pentru Mediu și Managementul Energiei (Franta), Dr. Winfried KRAHL - Ministerul Mediului Landul Baden-Württemberg (Germania), Jean Luc SADORGE - Consiliul Regional Alsacia, Pascal BADER - expert planificare de mediu (Germania), Gregor STEPHANI - Ministerul Mediului Landul Baden-Württemberg (Germania).

DEFINIREA TERMENILOR

PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU reprezintă un instrument de sprijin al comunităților în stabilirea priorităților în ceea ce privește rezolvarea problemelor de mediu. El constituie un proces dinamic a cărui evoluție continuă se datorează dezvoltării în timp a factorilor economici și sociali. Realizarea acestuia se bazează pe o împletire de strategii și capacități instituționale și investiționale, astfel încât resursele financiare naționale disponibile să fie optim utilizate.

PLANUL NAȚIONAL DE ACȚIUNE PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI este un instrument de implementare a politicilor din domeniul prin promovarea, susținerea și urmărirea realizării celor mai importante proiecte cu impact semnificativ asupra mediului în vederea aplicării și respectării legislației naționale și comunitare.

PLANUL REGIONAL DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU reprezintă un instrument care trebuie să creeze suportul dezvoltării durabile a unei regiuni, fiind parte integrantă a unui proces larg de stabilire a unui consens privind abordarea problemelor de mediu și a modului de soluționare a acestora.

PLANUL LOCAL DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU reprezintă strategia pe termen scurt, mediu și lung, necesară pentru soluționarea problemelor de mediu în cadrul unui județ prin abordarea principiilor dezvoltării durabile și în deplină concordanță cu planurile, strategiile și alte documente legislative specifice, existente la nivel local, regional și național.

AGENDA 21 este un program global de acțiune pentru secolul 21 orientat către dezvoltarea durabilă, promovat în anul 1992, la Summitul Mondial de la Rio de Janeiro - Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare. Agenda 21 este un exemplu elocvent pentru Global Governance, fiind concepută astfel încât să cuprindă toate domeniile, de la "Agenda 21 Globală" și până la nenumăratele proiecte din toată lumea din cadrul "Agendei 21 Locale".

AGENDA 21 LOCALĂ este un plan de dezvoltare la nivel local, promovat de Organizația Națiunilor Unite în 1992 la Rio de Janeiro. "Agenda 21 Locală" promovează principiile dezvoltării durabile la nivelul administrațiilor locale iar succesul acestui program este condiționat de participarea publică a comunității locale și de promovarea dezvoltării descentralizate, oferind o abordare integrată a problemelor sociale, economice și de protecție a mediului.

1. CONCEPTUL DE DEZVOLTARE DURABILĂ

Conceptul de dezvoltare durabilă reprezintă totalitatea formelor și metodelor de dezvoltare socio-economică al căror fundament îl reprezintă asigurarea echilibrului între sistemele socio-economice și potențialul natural.

Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este aceea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCEF) în raportul "Viitorul nostru comun", cunoscut și sub numele de "Raportul Brundtland" (1986): "dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi".

La nivel global, evenimentul care a consacrat asumarea politică de către state a rolului fundamental al politicilor de mediu, în cadrul politicilor generale de dezvoltare socio-economică, a fost Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (Rio de Janeiro, 1992).

Pentru atingerea obiectivelor stabilite la Conferința de la Rio este necesară o reconsiderare și restructurare a proceselor actuale, a procedurilor și aranjamentelor instituționale după propriile nevoi, priorități și resurse. Important în acest sens este acordul asupra principiilor de bază ale unei planificări strategice, precum și utilizarea unui set comun de mecanisme în măsură să asigure implementarea obiectivelor stabilite.

Prin acordul internațional exprimat în Declarația de la Rio și adoptarea Agendei 21, dezvoltarea durabilă a devenit opțiune strategică globală.

Agenda 21 introduce noi concepții despre modul de abordare a numeroaselor probleme cu care se confruntă umanitatea, promovează și caută să stabilească un echilibru sensibil între creșterea economică, echitatea socială și protecția mediului.

"Oamenii au dreptul la o viață sănătoasă și productivă în armonie cu natura; națiunile au dreptul suveran de a exploata resursele proprii, fără însă a cauza distrugerii ale mediului în afara granițelor proprii." (Declarația de la Rio)

Agenda Locală 21 a preluat scopurile generale ale Agendei 21 și le-a transpus în planuri și acțiuni concrete pentru comunitatea locală. În cadrul acestui proces, autoritățile locale colaborează cu celelalte sectoare ale comunității, implicând populația într-un amplu proces de consultare publică, pentru a întocmi planuri de acțiune concrete, care stau la baza Strategiei de Dezvoltare Durabilă.

În cadrul celui de-al V-lea Program de Acțiune pentru Mediu al Uniunii Europene - "Către Durabilitate" - se recunoaște faptul că "autoritățile locale dețin un rol cheie în asigurarea durabilității dezvoltării, prin exercitarea funcțiilor statutare de către autorități competente față de multe din directivele și reglementările existente și în contextul transpunerii practice a principiului subsidiarității".

Conform acestuia, autoritățile locale trebuie:

- ❖ să se informeze de la comunitatea locală, civică, de afaceri, industrială, despre prioritățile, valorile acesteia, precum și despre soluțiile propuse pentru rezolvarea problemelor;
 - ❖ să dobândească informația necesară pentru formularea celor mai bune strategii de acțiune și să introducă politicile și legislația adecvată, să permită avansarea spre o dezvoltare durabilă a comunității respective;
 - ❖ să elaboreze planuri de acțiune pentru dezvoltarea durabilă, în cooperare cu toți cetățenii.
- Obiectivele și prioritățile de acțiune ale României sunt fundamentate pe baza principiilor dezvoltării durabile ale unei comunități, într-un areal și un timp bine definite, având în vedere atât stadiul actual al progreselor înregistrate de România, cât și aplicarea unor măsuri concrete în baza unei planificări strategice la nivel local, regional și național.

2. PLANIFICAREA STRATEGICĂ DE MEDIU

Planificarea strategică de mediu este un proces permanent care stabilește direcția și obiectivele necesare corelării dezvoltării economice cu aspectele de protecție a mediului. Etapele elaborării și realizării unui plan strategic formează un ciclu continuu, prin intermediul sistemului de monitorizare, evaluare și actualizare pe baza mecanismului parteneriatului strategic. La baza acestuia se află colaborarea între instituții, agenți economici, organizații neguvernamentale, comunitate locală, toate având un interes comun în ceea ce privește rezolvarea problemelor de mediu.

Programele de acțiune pentru protecția mediului elaborate în țările Europei Centrale și de Est au avut, printre altele, următoarele obiective:

- îmbunătățirea condițiilor de mediu în cadrul comunității, prin implementarea strategiilor de acțiune eficiente din punct de vedere al costurilor;
- conștientizarea publicului privind responsabilitățile în domeniul protecției mediului și creșterea sprijinului acordat de public pentru strategiile și investițiile necesare acțiunilor de protecție a mediului;
- întărirea capacității instituționale locale și a ONG-urilor privind managementul programelor pentru protecția mediului și promovarea parteneriatului între cetățeni, autorități locale, ONG-uri, comunități științifice și medii de afaceri;
- identificarea și evaluarea priorităților de mediu pe baza datelor științifice și a resurselor comunității;
- elaborarea unui plan de acțiune pentru mediu, care să identifice acțiunile specifice necesare soluționării problemelor și promovării viziunii comunității;
- dezvoltarea abilităților autorităților implicate în identificarea surselor de finanțare naționale și internaționale;
- conformarea cu legislația națională de mediu.

Ca urmare a Programului General de Protecție pentru Mediu din țările Europei Centrale și de Est, în România a fost elaborat *Planul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului*, care reprezintă o abordare a problemelor de protecție a mediului, specifică țării noastre, o concretizare a politicii românești în domeniul mediului, în strânsă corelație cu obiectivele dezvoltării durabile.

Pentru ca societatea să se poată adapta au fost elaborate strategii naționale, cu obiective ce se vor concretiza în acțiuni ce vor rezolva în viitor problemele cu care societatea noastră se confruntă în prezent.

Începând cu noiembrie 2008, România are o nouă Strategie Națională pentru Dezvoltare Durabilă, Orizonturi 2013-2020-2030, elementul definitoriu al acesteia fiind alinierea deplină a țării noastre la o nouă filosofie a dezvoltării, proprie Uniunii Europene și larg împărtășită pe plan mondial – cea a dezvoltării durabile. Strategia recomandă mecanisme specifice, atât la nivelul acțiunii autorităților centrale și locale dar și la nivelul societății civile pentru monitorizarea obiectivelor stabilite.

2.1. PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU

Planurile de acțiune pentru mediu reprezintă un instrument de sprijin al comunității în stabilirea priorităților în ceea ce privește problemele de mediu și soluționarea acestora la nivel județean/regional/național. Acestea presupun dezvoltarea unei viziuni colective, prin evaluarea calității mediului la un moment dat, identificarea problemelor de mediu existente, stabilirea celor mai adecvate strategii pentru rezolvarea acestora și alocarea unor acțiuni de implementare care să conducă la o îmbunătățire reală a calității mediului și a sănătății publice.

Planurile de acțiune pentru mediu sunt strâns corelate cu alte activități, cum ar fi: programele de dezvoltare durabilă, Agenda Locală 21, sistemele de management al mediului, strategiile și planurile de implementare ale acquis-ului comunitar etc. Multe dintre aceste programe utilizează metodologii similare prin abordarea planificării strategice bazate pe o largă implicare a părților interesate în proces.

Alături de acțiune pentru mediu, cât și Agenda Locală 21 implică participarea unui spectru larg de actori, autorități publice, experți consultanți, organizații nonguvernamentale, operatori economici, instituții publice, publicul interesat etc.

In timp ce Agenda Locală 21 cuprinde toate elementele legate de durabilitate, planurile de acțiune pentru mediu sunt concentrate pe aspectele de mediu.

Documentul PAM este un plan de detaliu pentru viitoarele investiții și activități pentru protecția și îmbunătățirea calității mediului

Planul de Acțiune pentru Mediu oferă cadrul de abordare a celor mai importante probleme de mediu reprezentând un plan pe termen lung pentru investițiile și programele de mediu.

Planul de Acțiune pentru Mediu este un document strategic complementar celorlalte activități de planificare ale autorităților centrale și locale.

Strategiile naționale, planurile naționale/regionale/județene de acțiune în domeniul protecției mediului sunt elaborate și actualizate în scopul asigurării unei viziuni coerente asupra politicii de mediu din România și a modului în care aceasta poate fi aplicată în practică.

Planurile de acțiune pentru mediu contribuie la dezvoltarea în ansamblu a comunităților și determină o îmbunătățire a calității mediului. Elaborarea și implementarea acestora reprezintă o *cerință indispensabilă a conceptului de dezvoltare durabilă pentru fiecare comunitate*.

Principiile și elementele strategice care stau la baza elaborării planurilor de acțiune pentru mediu sunt:

- principiul integrării cerințelor de mediu în celelalte politici sectoriale;
- principiul precauției în luarea deciziei;
- principiul acțiunii preventive;
- principiul reținerii poluanților la sursă;
- principiul "poluatorul plătește";
- principiul conservării biodiversității și a ecosistemelor specifice cadrului biogeografic natural;
- utilizarea durabilă a resurselor naturale;
- informarea și participarea publicului la luarea deciziilor, precum și accesul la justiție în probleme de mediu;
- dezvoltarea colaborării internaționale pentru protecția mediului.

Scopul elaborării unui Plan de Acțiune pentru Mediu constă în:

- prezentarea unui set de acțiuni care să stea la baza implementării proiectelor de îmbunătățirea calității mediului;
- stimularea inițiativelor de realizare a proiectelor de mediu care vizează îmbunătățirea calității mediului și reducerea impactului negativ al activităților antropice asupra sănătății populației;
- asigurarea armonizării proiectelor cu strategiile sectoriale de mediu;
- asigurarea complementarității surselor de finanțare (fiecărui acțiune propusă pentru a fi finanțată prin programele naționale sau internaționale trebuie să aibă la bază consensul publicului din zona căreia i se adresează).

Cerințele principale ale unui PAM sunt ca acesta să fie realist și ușor de implementat, iar rezultatele să fie cuantificabile. Pentru aceasta planul trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- ❖ să implice toți cetățenii comunității pentru a fi siguri că problemele abordate sunt cele mai importante;
- ❖ să cuprindă obiective clare definite cu indicatori măsurabili, care să permită comunității evaluarea reușitei programului;
- ❖ să cuprindă activități pentru care sunt alocate resurse financiare corespunzătoare sau activități noi pentru care pot fi găsite fonduri suplimentare reale.

Planul de acțiune pentru mediu conturează un proces în mai mulți pași, ce trebuie urmat de către autoritățile implicate, în vederea stabilirii priorităților de mediu și a măsurilor adecvate pentru îmbunătățirea condițiilor de mediu. PAM are rolul nu numai de a soluționa problemele de mediu existente la un moment dat, ci și de a identifica, preveni, diminua/elimina presiunile asupra mediului, generate de procesul de dezvoltare economică. El implică actualizarea permanentă a acțiunilor în relație cu dezvoltarea științifică și tehnologică, precum și cu realitatea economică și socială.

Un prim pas pentru realizarea PAM îl constituie *identificarea viziunii pe care o are comunitatea asupra aspectelor care îi afectează bunăstarea*. Viziunea comunității reprezintă o imagine a modului în care locuitorii doresc să arate județul/regiunea lor în următorii 10-20 ani. Aceasta oferă un cadru solid de elaborare și implementare a obiectivelor și strategiilor de mediu și, în același timp, constituie un punct de pornire în abordarea modului de realizare a durabilității comunității.

„O viziune fără un plan este doar un vis. Un plan fără o viziune este doar trudă. Dar o viziune și un plan pot schimba lumea.”

Autoritățile locale constituie o importanță verigă politică și administrativă cu responsabilități în soluționarea problemelor de mediu. Acestea beneficiază de diverse instrumente pentru a influența dezvoltarea comunităților locale, având un înalt potențial pentru prevenirea și soluționarea eficientă a problemelor de mediu. Descentralizarea reprezintă un aspect deosebit de important, accentul punându-se din ce în ce mai mult pe abordarea la nivel local a problemelor de mediu, acolo unde aspectele și cerințele de mediu sunt înțelese cel mai bine.

De ce este necesar un Plan de Acțiune pentru Mediu?

Considerentele care impun realizarea unui plan de acțiune pentru mediu sunt:

Economice

La elaborarea Planului de Acțiune pentru Mediu sunt luate în considerare condițiile concrete existente în țara noastră. Pentru acest lucru este necesară cunoașterea resurselor naturale ale zonei respective, a situației de ansamblu a dezvoltării economice și a calității globale a factorilor de mediu, ca punct de plecare.

Necesitatea realizării unei acțiuni de planificare de mediu și a stabilirii priorităților de acțiune constituie una dintre cerințele majore pentru demararea proiectului. Dacă resursele necesare ameliorării condițiilor de mediu sunt limitate și costurile sunt mari se impune identificarea celor mai eficiente soluții, care să asigure beneficii pe termen mediu, cu costuri scăzute.

Legislative

În stabilirea obiectivelor, indicatorilor, acțiunilor și a termenelor pentru atingerea acestora se iau în considerare obligațiile ce revin României în vederea conformării la cerințele Uniunii Europene în domeniul protecției mediului, astfel încât la actualizarea PAM să se poată obține o evaluare a gradului de implementare a acquis-ului comunitar la nivel județean/regional. Perioadele de implementare a acțiunilor și, respectiv, de atingere a obiectivelor generale trebuie corelate cu perioadele pentru implementarea diferitelor directive și perioadele de conformare negociate în procesul de aderare.

PAM-ul poate servi ca argument adițional în obținerea de resurse financiare, în special a celor oferite de Uniunea Europeană. Obținerea unei finanțări externe pentru implementarea oricărui proiect este condiționată de evidențierea faptului că acel proiect este cuprins într-o strategie locală de dezvoltare, strategie elaborată printr-o largă consultare publică.

Sociale

O cerință specifică privind planul de acțiune o reprezintă necesitatea participării comunității în luarea deciziilor de mediu și transformarea acesteia într-una din cele mai puternice forțe care poate acționa în viitor pentru ameliorarea condițiilor de mediu, determinând autoritățile publice centrale și locale să-și respecte angajamentele luate pe linia protecției mediului.

Planul de acțiune pentru mediu este orientat către găsirea de acțiuni care să dezvolte conștiința civică a comunității și să încurajeze o atitudine pro-activă față de mediu.

Ținând cont de resursele limitate pentru soluționarea tuturor problemelor de mediu, comunitățile trebuie să-și definească prioritățile și să-și planifice implementarea acestora în mod eficient pentru următorii ani.

Intre diferitele niveluri ale planificării trebuie să existe legătură și complementaritatea

Planificarea acțiunilor de mediu la nivel național/regional/județean trebuie să fie complementară planurilor/strategiilor de dezvoltare. Relația dintre cele două tipuri de planuri poate fi exprimată prin următoarele elemente:

- Planul de dezvoltare stabilește prioritățile de dezvoltare ale unei regiuni/județ.
- Prioritățile de dezvoltare impun luarea în considerare a problemelor de mediu și, mai ales, reducerea impactului asupra mediului a proiectelor de dezvoltare.
- Măsurile conținute de un plan de dezvoltare vor genera presiuni asupra mediului.
- Planurile de acțiune pentru mediu ar trebui să cuprindă (dar nu neapărat să se limiteze) măsurile necesare pentru reducerea impactului planurilor de dezvoltare asupra mediului.

Planurile de acțiune pentru mediu nu sunt nici subordonate și nici separate față de planurile de dezvoltare. Acest fapt ilustrează un principiu important:

Planul de Acțiune pentru Mediu trebuie armonizat cu planurile și programele din alte sectoare orizontale

Trebuie:

- să ia în considerare măsurile stabilite în planurile și programele din alte sectoare.
- să contribuie la definirea condițiilor care limitează planurile și programele din alte sectoare.

Există, de asemenea, o **corelare pe plan vertical** între planificarea regională, pe de o parte și cea națională și locală, pe de altă parte. Prioritățile și obiectivele unui PRAM trebuie să fie armonizate cu prioritățile și obiectivele naționale. Trebuie, de asemenea, să fie corelate cu planurile locale de acțiune pentru mediu (PLAM).

Diferențele între planificarea la nivel național, regional și local constau în tipul de probleme, de priorități, obiective, resurse disponibile și de cadrul instituțional respectiv. Planurile regionale de acțiune pentru mediu pot aborda unele probleme într-un mod în care nici măsurile la nivel de județ și nici cele la nivel național nu sunt eficiente sau suficiente pentru atingerea obiectivelor de mediu. Planificarea regională poate cuprinde, în plus, unele probleme și subiecte specifice, care au o extindere locală, dar sunt suficient de semnificative la nivel regional pentru a impune o abordare regională.

➔ **Fiecare PAM este unic datorită circumstanțelor particulare date de condițiile de mediu specifice fiecărui județ/regiune.**

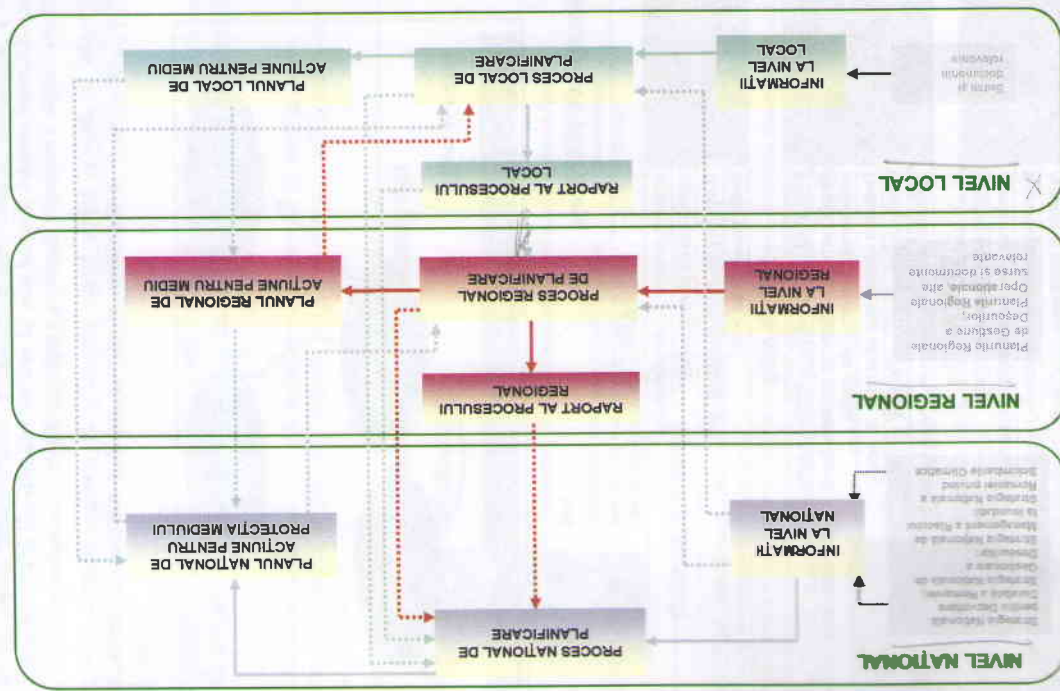
Planul Regional de Acțiune pentru Mediu trebuie armonizat în plan vertical cu planurile și programele la nivel național și local

Trebuie:

- să ia în considerare planurile și programele la nivel național și local, pentru a evita situații conflictuale cu acestea și, unde este cazul, a potența impactul acestora.
- ca grupurile care elaborează planurile de acțiune la nivel național și local, să asigure luarea în considerare a cerințelor specifice la nivel regional.

Diagrama privind corelarea planurilor pe verticală (PNAPM, PRAM, PLAM) și orizontală (planurile sectoriale) este prezentată în figura 1.

Figura 1 Diagrama privind corelarea planurilor de acțiune pentru mediu

3. PROCESUL DE PLANIFICARE DE MEDIU

Realizarea unui plan de acțiune este un **proces ciclic** ce cuprinde ca etape: **planificarea, implementarea, monitorizarea și actualizarea** la nivel județean/regional și național. Acest proces are ca obiectiv elaborarea unui document complet și realist care să stea la baza activității privind îmbunătățirea stării mediului, a utilizării durabile a resurselor naturale și a implementării acțiunilor necesare.

Elaborarea Planului de Acțiune pentru Mediu presupune, în principal, planificarea măsurilor în domeniul mediului, aplicabile la nivel județean și regional, pe baza **cicluului planificării strategice** (figura 2).

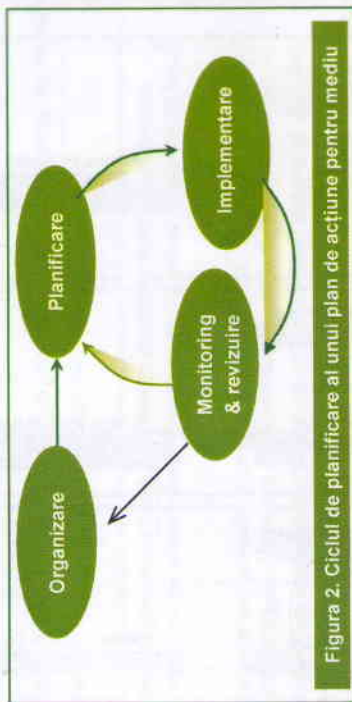

Figura 2. Ciclul de planificare al unui plan de acțiune pentru mediu

Etapele procesului de planificare

Organizare	ETAPA I
	Inițierea procesului de planificare
	Identificarea participanților Stabilirea structurii organizatorice Instituționalizarea PAM
Profilul de mediu	ETAPA a II-a
	Evaluarea potențialului și a limitărilor comunității
	Identificarea și evaluarea problemelor de mediu. Stabilirea problemelor prioritare de mediu
	Definirea obiectivelor strategice de mediu Definirea întinelor și a indicatorilor de mediu Definirea acțiunilor necesare realizării obiectivelor stabilite
Programul de acțiune	ETAPA a III-a
	Elaborarea planului de acțiune
	Aprobarea planului de acțiune pentru mediu
	Implementarea și monitorizarea planului de acțiune pentru mediu Analiza și evaluarea rezultatelor implementării PAM
Actualizare	ETAPA a IV-a
	Revizuirea/actualizarea PAM (se reia Etapa I, Etapa II, Etapa III)

După elaborarea fiecărei etape a planului de acțiune este necesară:

- Validarea documentului de către Comitetul de Coordonare;
- Consultarea publicului prin afișarea pe site-ul agențiilor pentru protecția mediului a informațiilor privind desfășurarea procesului de planificare de mediu și modificarea documentului în urma sugestiilor primite.

După elaborarea finală a documentului este necesară:

Aprobarea planului de acțiune pentru mediu la nivel județean de către **Consiliul Județean și a planului de acțiune pentru mediu la nivel regional de către Consiliul pentru Dezvoltare Regională**.

După aprobarea sa de către autoritățile abilitate, Planul de Acțiune pentru Mediu va deveni o "lege" la nivel județean/regional care va trebui respectată de către toți cei cărora li se adresează!

Pentru elaborarea unui plan care să corespundă domeniului și scopului stabilit există diferite metode de planificare. De exemplu, metoda **"Plan, Do, Check, Act"** structurează procesul de planificare în 4 etape:

PLAN <i>(planifică)</i>	→ proces planificare
DO <i>(realizează)</i>	→ construire, realizare
CHECK <i>(verifică)</i>	→ verificarea îndeplinirii obiectivelor prevăzute în plan
ACT <i>(acionează)</i>	→ identificarea punctelor de ameliorare și continuarea spre un nou demers de planificare/protecție

PDCA → Plan, Do, Check, Act

plan de acțiune
implementare
monitorizare, evaluare
actualizare, revizuire

CICLUL DEMING – PDCA → Plan, Do, Check, Act

Ciclul Plan, Do, Check, Act este un model dinamic. Finalizarea uneia dintre etapele ciclului duce automat la începerea următoarei etape.

Urmărind principiul îmbunătățirii continue a calității, procesul poate fi ortănd reanalizat, iar ciclu poate începe. Acest model furnizează un cadru de lucru pentru îmbunătățirea unui proces sau a unui sistem. Poate fi folosit ca un instrument de ghidare pe înreg parcursul proiectului de îmbunătățire sau pentru dezvoltarea unor proiecte specifice atunci când s-au identificat domeniile care necesită îmbunătățiri.

Plan → Planificare

Identificarea problemei majore pentru a cărei rezolvare este necesară implementarea unui proiect și elaborarea unei propunerii/a unui plan de acțiune pentru soluționarea problemei.

In aceasta etapă, se analizează, mai întâi, ceea ce trebuie îmbunătățit, căutând acele domenii care prezintă oportunități de schimbare. Planificarea trebuie făcută cu un efort direcționat.

Do → A face

Punerea în practică a acțiunilor și a schimbărilor necesare pentru a înlătura cauzele problemei identificate anterior.

După planificarea schimbării, aceasta trebuie realizată propriu-zis. Este de preferat, în situațiile în care acest lucru este posibil, schimbarea să fie făcută mai întâi la o scară mai mică, pentru a putea preveni și corecta eventualele inadvertențe. Câteodată sunt necesare schimbări majore.

11

GHID PRACTIC AL PLANIFICĂRII DE MEDIU

ETAPA I. ORGANIZAREA PROCESULUI DE PLANIFICARE

- A. Inițierea procesului de planificare de mediu
- B. Identificarea participanților la elaborarea planului de acțiune pentru mediu
- C. Stabilirea structurii organizatorice pentru coordonarea și elaborarea planului de acțiune pentru mediu
- D. Instituționalizarea procesului PAM

Check → Verifică rezultatele

Confirmarea rezultatelor generate de activitățile implementate.

Ce s-a realizat prin schimbarea făcută? Ce nu a mers bine? Acestea sunt numai două dintre întrebările care se pot pune în această etapă crucială a ciclului PDCA. După realizarea schimbării vor trebui analizate rezultatele obținute. Prin această schimbare s-a obținut ceea ce s-a dorit? Cel mai important este să determinăm ce parametri trebuie măsurați și frecvența măsurătorilor, pentru a monitoriza corect nivelul schimbării. Această informație este extrem de folositoare, după cum arată și ultima etapă a ciclului.

Act → **Adoptă definitiv schimbarea, abandonează-o sau revine ciclului de la început**

Includerea în practica de zi cu zi a rezultatelor obținute și monitorizarea continuă a procesului.

După ce schimbarea a fost planificată, implementată și apoi monitorizată, trebuie să se decidă dacă merită să fie aplicată în continuare. Dacă a durat prea mult timp, s-a dovedit greu de integrat în sistem sau chiar nu a dus la îmbunătățirea scontată, se poate renunța la ea și se poate planifica una nouă. Dacă, pe de altă parte, schimbarea a dus la o îmbunătățire considerabilă sau la un efect simțitor, se poate considera că este necesară continuarea ei (poate într-un context mai complex) sau extinderea zonei de încercare. Aceste decizii vor trimite procesul din nou la prima etapă a ciclului, acolo unde poate fi găsită o nouă soluție de îmbunătățire.

I. A. Inițierea procesului de planificare

Responsabilitățile legate de organizarea unui PAM includ:

- Definierea domeniului pentru care se desfășoară procesul de planificare
- Aria geografică de planificare – nivelul de organizare administrativ-teritorială – național, regional, județean
- Definierea obiectivelor și a limitelor unui plan de acțiune
- Inițierea activităților de conștientizare a publicului

În conformitate cu atribuțiile și responsabilitățile ce revin autorităților teritoriale pentru protecția mediului, inițierea/actualizarea PAM la nivelul județean/regional va fi făcută de către **autoritatea județeană/regională pentru protecția mediului**. Conducătorului autorității respective îi revine funcția de **coordonator al PLAM/PRAM** conform Deciziei nr. 391/21.04.2008 (anexa 1).

Pentru organizarea procesului, cât și pentru elaborarea/actualizarea și implementarea planului, sunt necesare **coordonarea și sprijinul autorităților administrației publice**, acestea având responsabilități directe în implementarea acțiunilor care rezultă din procesul de elaborare/actualizare al planului de acțiune pentru mediu.

Sprijinul și implicarea activă a Consiliilor Județene, Prefecturilor, Consiliilor Locale și Primăriilor, Agenției pentru Dezvoltare Regională, Consiliului pentru Dezvoltare Regională sunt deosebit de importante pentru desfășurarea procesului de planificare. Implicarea factorilor de decizie în acest proces asigură instituționalizarea PAM.

Autoritatea teritorială pentru protecția mediului aduce la cunoștința publicului inițierea procesului de elaborare/actualizare a PAM în județul/regiunea respectivă, prin introducerea informațiilor pe site-ul propriu și publicarea unui anunț în mass-media;

I.B. Identificarea părților participante la PAM

Coordonatorul PAM identifică participanții la procesul de planificare (actori/instituții competente → *deconcentrate, descentralizate, private*) cărora li se vor prezenta: *scopul, obiectivele și structura organizatorică a acestuia*.

În vederea participării la procesul de planificare în structura organizatorică sunt cooptați reprezentanții tuturor *instituțiilor cheie*, implicarea acestora încă din stadiul inițial asigurând participarea la implementarea PAM.

Instituții cheie

→ sunt instituții ale administrației publice centrale și locale, printre care trebuie să se regăsească, în primul rând, cele cu responsabilități în domeniul protecției mediului și al sănătății publice, ONG, instituții de învățământ, unități industriale, mass-media, sectorul de servicii.

Persoane cheie → sunt persoane cu putere de decizie din cadrul acestor instituții/organizații, precum și persoane cu capacitate de expertiză în protecția mediului și a sănătății populației în relație cu mediul.

Pentru echilibru există o soluție!

Autoritățile administrației publice dețin cheia implementării programelor de mediu. Sprijinul lor oferă garanția că problemele de mediu sunt luate în considerare

Care sunt instituțiile cheie ce trebuie implicate în elaborarea Planului de Acțiune pentru Mediu?

- ♦ **Autoritățile administrației publice județene și locale sunt actorii importanți ai unui PAM** (prefectul, președintele Consiliului Județean, membri ai Consiliului Județean, primarii, consilierii municipali etc);
- ♦ **Agencia pentru Dezvoltare Regională, Consiliul pentru Dezvoltare Regională – vor fi implicate la nivel regional**
- ♦ **Instituții publice** (organisme specializate precum Agenția pentru Protecția Mediului, Direcția de Sănătate Publică, Direcțiile de Gospodărire a Apelor, Direcția Agricolă și Silvică etc);
- ♦ **Companii și unități industriale** care sunt principalii poluatori sau a căror activitate depinde de utilizarea resurselor naturale locale;
- ♦ **Specialiști în domeniul mediului** (ecologi și biologi, fizicieni, arhitecți peisagisti, specialiști care realizează planificarea teritoriului și a resurselor naturale);
- ♦ **Organizații neguvernamentale** (de exemplu organizații naționale, regionale sau locale, asociații academice, organizații de tineret, cluburi tematice sociale);
- ♦ **Instituții de învățământ și cercetare și alte instituții educaționale.**

Analiza factorilor interesați

Factorii interesați sunt definiți ca persoane, grupuri de persoane, instituții, organizații profesionale, companii care pot avea o legătură directă sau indirectă cu tema schimbării ce va fi supusă planificării strategice. Se vor identifica toți actorii care ne pot influența pozitiv/negativ demersul nostru. Aceștia ne pot sprijini cu informații atât în faza de elaborare a planificării, cât mai ales în faza de implementare a PAM. Pentru aceasta se impun sesiuni periodice de consultare și/sau încheierea de parteneriate.

Diagrama Venn

Diagrama Venn este o metodă care sprijină **identificarea persoanelor cheie** în derularea cu succes a acțiunii strategice și interesul acestora în cadrul domeniului supus schimbării. În cadrul unui forum tematic se cere participanților să determine locul acestora prin desenarea unor cercuri mici, mijlocii și mari, reprezentând interesul acestor actori în privința obiectivelor strategice. Aceste cercuri pot fi plasate în dreptul desenului care reprezintă obiectivul global al strategiei în mai multe poziții.

1. **Cerc extern** → reprezintă faptul că actorii grupului nu au interes comun în atingerea obiectivului propus.
2. **Cerc tangent** → reprezintă schimb de informații între actori și aria de interes
3. **Suprapunere parțială** → reprezintă o anumită cooperare între actori și aria de interes
4. **Suprapunere accentuată** → reprezintă o cooperare intensă.

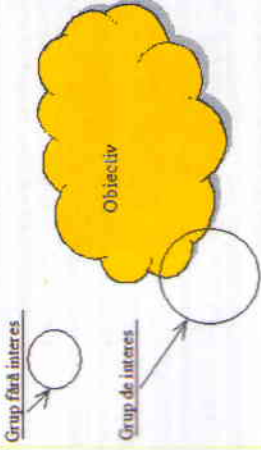
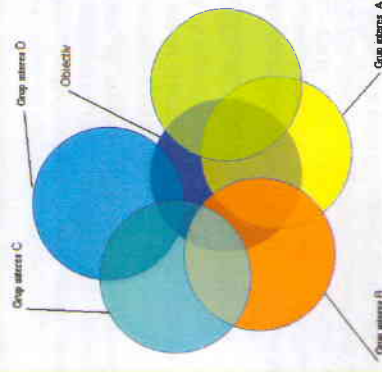

Diagrama VENN

Participanții la un forum vor dezbate în comun relația dintre ei și obiectivele planificării strategice.

Analiza Venn asigură clarificarea situației și îndeamnă participanții să-și determine propriile poziții. Astfel se va clarifica care sunt actorii interesați (persoane, grupuri, instituții, care pot fi neguvernamentale, autorități publice locale), cine sunt potențialii finanțatori, care sunt partenerii în activități și cine sunt cei neinteresați sau cei care sunt contra acestor concepte.

Această analiză evaluează în primul rând așteptările factorilor interesați, ca și nevoi (pozitive sau negative) și apoi se va avea în vedere potențiala lor contribuție la implementarea planului.

Pentru studierea contextului de desfășurare a activității de planificare și asigurarea unui număr corespunzător de factori implicați se poate folosi **metoda QQQQCF (CCUCCF)**.

Această metodă constă în punerea succesivă a întrebărilor și este foarte utilă pentru repunerea în discuție a unor probleme.

Qui, quoi, où, quand, comment, pourquoi?
Cine, ce, unde, când, cum (prin ce mijloace), pentru ce?

Este o metodă cu ajutorul căreia se caută informații asupra unei probleme și mai ales asupra cauzelor acesteia, realizată cu ajutorul unor întrebări:

cine	Cine are probleme de mediu? Cine este interesat de obținerea unor rezultate? Cine este interesat de rezolvarea problemelor? (actorii implicați, beneficiarii)
ce	Care este stadiul situației? Care sunt caracteristicile? Care sunt consecințele? Ce tip de informații există? (natura informației, conținutul)
unde	Unde apare problema? În ce loc? Care sunt limitele geografice? (localizarea, aria geografică)
când	Când a fost descoperită problema? Care este frecvența ei? (eșalonarea în timp)
cum	Cum punem în funcțiune mijloacele necesare? În ce mod se intervine asupra problemei? Cu ce mijloace și metode se realizează? (plan, strategii, resurse)
pentru ce	Pentru ce se realizează aceste acțiuni? Pentru ce se respectă asemenea proceduri?
cât	De câte ori se produce? Care este costul rezolvării/nerezolvării problemei?

I.C. Structura organizatorică a Planului de Acțiune pentru Mediu

Existența unei *structuri organizatorice* este esențială pentru ca procesul PAM să fie un complex de activități coerente și raționale care să conducă la realizarea scopurilor acestuia. Componentele structurii organizatorice au atât rolul de coordonare, cât și de asigurare a desfășurării întregului proces, în toate etapele sale.

Pentru desfășurarea procesului este necesară stabilirea, în faza inițială, a unui *cadru pentru coordonarea întregului proces* privind modul de colaborare dintre componentele structurii organizatorice precum și a unui program de lucru care să cuprindă toate etapele desfășurării procesului de elaborare/actualizare a documentului.

Structura organizatorică a planului de acțiune pentru mediu va cuprinde următoarele componente principale:

Structura decizională → pentru coordonarea și validarea PLAM/PRAM

Comitetul de Coordonare (CC) → reprezintă **componenta de decizie** a structurii organizatorice PAM, careia îi revin ca principale responsabilități: **coordonarea activităților, analiza și aprobarea activităților și a documentelor PAM**. Este format din reprezentanți cu putere de decizie ai **autorităților administrației publice județene, ai instituțiilor deconcentrate ale statului, ai marilor unități poluatoare, ai unităților de învățământ și de cercetare, ONG-uri etc.**

La nivel de regiune vor participa și reprezentanți ai **Agenției pentru Dezvoltare Regională și ai Consiliului pentru Dezvoltare Regională**. Cu cât componența Comitetului de Coordonare reflectă mai bine interesele diverselor grupuri din comunitate, cu atât mai mari sunt șansele de realizare cu succes ale PAM.

Numărul de instituții/organizații participante trebuie stabilit pe baza unui echilibru: **pe de o parte** un număr mare de persoane înseamnă timp redus de discuții disponibil pentru fiecare participant, pentru evaluarea alternativelor și pentru luarea deciziilor, **pe de altă parte** înseamnă un număr mai mare de participanți la îndeplinirea sarcinilor.

Pe lângă **managementul întregului proces de planificare**, Comitetul de Coordonare are ca atribuții:

- ❖ coordonarea etapei de elaborare/actualizare a PRAM/PLAM
- ❖ validarea componenței Grupului de Lucru
- ❖ analiza și validarea documentelor elaborate de Grupul de Lucru
- ❖ aprobarea PRAM/PLAM elaborat/actualizat
- ❖ stabilirea Echipei de Monitorizare și Evaluare (EME)
- ❖ analiza și validarea Raportului anual de evaluare a stadiului implementării PRAM/PLAM
- ❖ stabilirea unui sistem de informare și publicitate PRAM/PLAM (pagina web, comunicate de presă, întâlniri publice, sondaje, evenimente publice etc)
- ❖ coordonarea etapei de monitorizare a implementării PRAM/PLAM.

Coordonatorul PLAM/PRAM → este conducătorul **autorității județene/regionale pentru protecția mediului** (conform Deciziei nr. 391/21.04.2008), care are **putere de decizie** în cadrul acestei instituții. Acesta numește un număr de persoane, din cadrul autorității județene/regionale pentru protecția mediului, care va fi implicat direct în activitatea PAM (Secretariatul, necesar a fi organizat în cadrul autorității județene/regionale pentru protecția mediului, precum și Grupul de Lucru).

Persoana propusă pentru a asigura **secretariatul Grupului de Lucru** va fi supusă spre aprobare **Coordonatorului PAM**.

Coordonatorul PLAM/PRAM organizează **întâlnirea cu potențialii participanți la PAM**, în cadrul căreia se vor stabili instituțiile/unitățile/persoanele pentru fiecare componentă a structurii organizatorice a PAM. Propunerile făcute în cadrul întâlnirii se vor supune spre aprobarea finală conducătorilor instituțiilor/unităților participante la PAM.

Structura operațională → pentru elaborarea/actualizarea/implementarea PLAM/PRAM

Grupul de Lucru (GL) → reprezintă **principala componentă cu responsabilități** privind activitățile cu caracter tehnic implicate de procesul PAM.

Grupul de Lucru poate fi constituit din:

- responsabilul PRAM/PLAM din cadrul agențiilor regionale/județene pentru protecția mediului
- reprezentanți ai Consiliului Județean/Consiliului pentru Dezvoltare Regională
- reprezentanți ai Agenției pentru Dezvoltare Regională
- reprezentanți ai Organismului Intermedial pentru Programul Operațional Sectorial - Mediu
- reprezentanți ai Comisariatului Județean al Gărzii de Mediu
- reprezentanți ai Direcției Apelor
- reprezentanți ai Direcției Județene de Sănătate Publică
- reprezentanți din domeniile de activitate care afectează cel mai mult mediul pe plan județean/regional
- reprezentanți ai organizațiilor non-guvernamentale
- reprezentanți ai mediului universitar etc.

Principala activitate a persoanelor selectate în Grupul de Lucru este focalizată pe **aspectele tehnice** implicate de procesul PAM. Pot fi cooptați și consultanți care să nu facă parte din instituțiile reprezentate în Grupul de Lucru.

Grupul de Lucru va putea fi împărțit în **subgrupuri de lucru** organizate pe domenii de mediu. Fiecare subgrup va numi un **responsabil** cu atribuții în coordonarea subgrupului și în raportarea activităților realizate în cadrul întrunirilor cu întregul Grup de Lucru.

Persoanele din Grupul de Lucru vor fi desemnate de către conducătorii instituțiilor/unităților respective iar **responsabilul acestuia** va fi o persoană din cadrul autorității județene/regionale pentru protecția mediului.

Activitățile Grupului de Lucru vor cuprinde:

- elaborarea profilului de mediu și a planului de acțiune;
- identificarea unor posibile surse de finanțare;
- sprijin Echipa de Monitorizare și Evaluare în elaborarea Raportului anual de evaluare a stadiului implementării PLAM/PRAM;
- actualizarea PRAM/PLAM;
- transmiterea informațiilor către Comitetul de Coordonare și asigurarea aplicării deciziilor acestuia
- organizarea întâlnirilor de lucru.

😊 **activitățile și programul Grupului de Lucru vor fi supuse spre aprobare Comitetului de Coordonare și Coordonatorului PRAM/PLAM.** Grupul de Lucru va elabora periodic rapoarte de activitate pe care le va supune spre analiză și aprobare coordonatorului PAM și Comitetului de Coordonare.

☞ **Comitetul de Analiză Tehnică (CAT)** → reprezintă, alături de Grupul de Lucru, a doua componentă tehnică a structurii PAM cu responsabilități în toate etapele parcurse după inițierea PAM.

Comitetul de Analiză Tehnică lucrează în strânsă colaborare cu Grupul de Lucru!

Persoanele din componența Comitetului de Analiză Tehnică sunt persoane cu putere de decizie în cadrul instituțiilor pe care le reprezintă. Pe lângă acest comitet se pot forma **sub-comitete de analiză tehnică**, atât în cadrul instituțiilor reprezentate în Comitetul de Analiză Tehnică, cât și ca entități independente (pe domenii de activitate specifice).

În componența Comitetului de Analiză Tehnică și a sub-comitetelor de analiză tehnică sunt incluși reprezentanți ai instituțiilor deconcentrate ale statului cu atribuții în protecția mediului, ai unor instituții de proiectare/cercetare/invățământ universitar etc, pentru diferite domenii de specialitate.

Comitetul de Analiză Tehnică nu are putere de decizie în coordonarea procesului PAM, dar poate avea putere de decizie, împreună cu Grupul de Lucru, asupra aspectelor tehnice specifice acestui proces. Decizia finală asupra unor probleme este luată de către Comitetul de Coordonare.

Din cadrul acestor componente vor fi selectați membri în **Echipe de Monitorizare și Evaluare, care va fi coordonată de Grupul de Lucru.**

➔ **Structurile organizatorice astfel constituite își vor continua activitatea și după finalizarea documentului PAM, în cadrul celor mai importante etape ale procesului de planificare de mediu la nivelul județului/regiunii: implementarea, monitorizarea, evaluarea rezultatelor și actualizarea periodică.**

Pentru structurile implicate în procesul de planificare se va elabora și semna de către membrii Comitetului de Coordonare un **Memorandum de Cooperare (anexa 2)**. De asemenea se va stabili un **Regulament de funcționare** care va defini relațiile dintre cei implicați precum și atribuțiile pe care le vor avea în desfășurarea acestui proces (anexa 3).

Un element esențial îl reprezintă **participarea publicului** la fiecare etapă a procesului de planificare. Comitetul de Coordonare, cu sprijinul autorităților administrației publice, are responsabilitatea identificării și utilizării modalităților concrete privind implicarea publicului în procesul de planificare.

Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu a fost adoptată la data de 25 iunie 1998, cu ocazia celei de-a patra Conferințe Ministeriale, având ca subiect al dezbaterilor "Mediul pentru Europa".

Convenția de la Aarhus pune în evidență două concepte: dreptul la un mediu sănătos, privit ca un drept fundamental al omului și importanța accesului la informație, a participării publice și a accesului la justiție, în vederea dezvoltării durabile.

Accesul la informație și participarea publicului în procesul de luare a deciziei înseamnă decizii mai bune în ceea ce privește mediul și o mai mare conștientizare a publicului.

Întregul proces PAM precum și metodologia de coordonare și de implementare a acestuia se bazează pe un principiu-cheie și anume **participarea tuturor părților interesate.**

O strategie se construiește și se implementează împreună cu partenerii !

I.D. Instituționalizarea procesului PAM

Instituționalizarea procesului PAM este deosebit de importantă, deoarece, pe de o parte, marchează implicarea și susținerea întregului proces de către **autoritățile decizionale județene/regionale**, iar pe de altă parte, asigură **legitimitatea procesului și a structurii sale organizatorice** în cadrul comunității. Instituționalizarea asigură participarea la proces a tuturor factorilor responsabili, a grupurilor interesate și a întregii comunități, în interesul acesteia.

☛ **Pentru instituționalizarea Planului Local de Acțiune pentru Mediu:**

- ☞ Coordonatorul PLAM va înainta către **Consiliul Județean** structura organizatorică și lista finală cu toți cei implicați în procesul de planificare.
- ☞ **Consiliul Județean va emite o hotărâre** prin care se va instituționaliza desfășurarea procesului de planificare la nivelul județului. Aceasta va include structura organizatorică a planului de acțiune și listele cu reprezentanții din fiecare componentă a structurii.

☛ **Pentru instituționalizarea Planului Regional de Acțiune pentru Mediu:**

- ☞ Coordonatorul PRAM va înainta către **Consiliul pentru Dezvoltare Regională** structura organizatorică și lista finală cu toți cei implicați în procesul de planificare.
- ☞ Președintele **Consiliului pentru Dezvoltare Regională va emite o hotărâre** prin care se va instituționaliza desfășurarea procesului de planificare la nivelul regiunii. Hotărârea emisă va include structura organizatorică și listele cu reprezentanții din fiecare componentă a structurii acestuia.

Instituționalizarea Planului Local de Acțiune pentru Mediu va avea la bază hotărârea emisă de Consiliul Județean!

Instituționalizarea Planului Regional de Acțiune pentru Mediu va avea la bază hotărârea emisă de Consiliul pentru Dezvoltare Regională!

ETAPA a II-a. Profilul de mediu

Procesul de planificare de mediu este un proces care respectă principiile planificării strategice.

- Evaluarea potențialului și a limitărilor comunității (Starea mediului în județul/regiunea respectivă)
- Identificarea și evaluarea problemelor de mediu. Stabilirea problemelor prioritare de mediu
- Definirea obiectivelor strategice de mediu
- Definirea limitelor și a indicatorilor de mediu
- Definirea acțiunilor necesare realizării obiectivelor stabilite

Planificarea propriu-zisă este etapa în care, pe baza identificării stării mediului, se stabilesc obiectivele strategice și se definesc acțiunile.

Elementele-cheie pentru această etapă sunt:

- Analiza SWOT. Descrierea stării mediului din județ/regiune
- Identificarea problemelor de mediu din județ/regiune și clasificarea acestora pe categorii de probleme - elaborarea listei exhaustive de probleme de mediu
- Evaluarea și caracterizarea problemelor/aspectelor de mediu
- Ierarhizarea și prioritizarea problemelor de mediu. Problemele selectate vor fi luate în considerare în primul rând, în elaborarea planului de acțiune)
- Elaborarea listei cu probleme de mediu prioritare
- Stabilirea obiectivelor generale și specifice pentru fiecare dintre problemele de mediu prioritare;
- Stabilirea indicatorilor pe baza cărora se realizează monitorizarea și evaluarea rezultatelor implementării PAM
- Identificarea acțiunilor pentru atingerea obiectivelor propuse.

II.A. Evaluarea potențialului și a limitărilor comunității

Pentru evaluarea limitelor potențialului natural, economic și social al unui județ/regiune se folosește analiza SWOT. Acronimul SWOT provine de la inițialele cuvintelor din limba engleză: **Strengths** (puncte forte, elemente puternice), **Weaknesses** (slăbiciuni, puncte vulnerabile), **Opportunities** (oportunități, șanse favorabile) și **Threats** (amenințări, riscuri).

Analiza SWOT este o metodă eficientă, utilizată în cazul planificării strategice pentru identificarea potențialului, a priorităților și pentru crearea unei viziuni comune de realizare a unui plan sau a unei strategii de dezvoltare. Aceasta trebuie să răspundă la întrebările:

„Unde suntem?”

„Unde vrem să ajungem?”

Elementele-cheie ale analizei SWOT vor include:

- Identificarea și evaluarea potențialului comunității, a punctelor tari interioare și a oportunităților exterioare pe care le poate folosi comunitatea.
- Identificarea și evaluarea punctelor slabe interioare ale comunității și ale amenințărilor exterioare.

Punctele slabe și punctele tari sunt în general considerate elemente „interne” ale comunității, care se referă în principal la resursele acesteia, în timp ce oportunitățile și amenințărilor sunt considerate elemente „externe”.

Este important ca limitele potențialului natural, economic și social al unui județ/regiune să fie evaluate atât din punct de vedere intern, cât și din punct de vedere al forțelor externe.

Avile de analiză pot fi grupate, într-o matrice, după cum urmează:

	ELEMENTE POZITIVE	ELEMENTE NEGATIVE
INFLUENȚE INTERNE	<p>Puncte tari (care trebuie exploatare)</p> <p>Care sunt avantajele?</p> <p>Ce nu se face bine?</p> <p>Ce caracteristici favorabile se întâlnesc?</p>	<p>Puncte slabe (care trebuie evitate și pentru care trebuie inițiate acțiuni de remediere)</p> <p>Ce nu se face bine?</p> <p>Ce fac alții mai bine?</p> <p>Care sunt dezavantajele ?</p>
INFLUENȚE EXTERNE	<p>Oportunități (care trebuie urmărite)</p> <p>Care sunt schimbările externe pozitive și favorabile?</p> <p>Unde se întâlnesc șanse favorabile?</p>	<p>Amenințări (care trebuie evitate, pe cât posibil)</p> <p>Care sunt schimbările cu care nu se poate concursa și care dezavantajează?</p>

Punctele tari sunt cele pe care se poate baza comunitatea și care pot contribui decisiv la realizarea unor acțiuni și a efectelor lor, pe când punctele slabe sunt domenii care trebuie îmbunătățite sau cărora trebuie să le fie întărită capacitatea. Oportunitățile sunt forțe externe care pot influența notabil efectele unor acțiuni, în timp ce amenințărilor sunt forțe care pot acționa împotriva comunității și care trebuie minimizate, iar influența lor trebuie evitată sau diminuată.

Starea mediului în județul/regiunea respectivă

În elaborarea unui PAM se pleacă de la stabilirea inițială a stării mediului în județul/regiunea respectivă față de care să se poată măsura și compara schimbările realizate.

Baza de pornire pentru evaluarea stării mediului la începutul procesului poate fi reprezentată de documentele disponibile la momentul respectiv. Cu ajutorul datelor existente se pot identifica problemele legate de factorii specifici de mediu privind apa, aer, sol, zgomot etc, dar și problemele care au un caracter transversal.

- Sursele de poluare și impactul lor asupra mediului natural (unități industriale poluatoare, stații de epurare a apelor uzate, locurile de depozitare a deșeurilor solide, etc);

- Accesul populației la resurse naturale de o calitate corespunzătoare (apă potabilă, oportunități de recreere);

- Managementul și folosirea rațională a resurselor naturale locale, inclusiv: utilizarea terenurilor, degradarea unor arii naturale valoroase, pierderea/diminuarea unor resurse naturale;

- Starea sănătății populației (mortalitate și morbiditate generate de poluarea mediului și de catastrofe naturale, inclusiv detașarea cauzelor, rata mortalității infantile, bolile profesionale, speranța de viață a locuitorilor).

Atunci când se analizează starea calității mediului este deosebit de important să fie avute în vedere atât problemele legate de mediul natural cât și cele legate de calitatea vieții locuitorilor și de procesele socio-economice ce au loc în cadrul comunității.

Colectarea și procesarea datelor se va realiza prin metodele stabilite, de către cei implicați, ca fiind cele mai avantajoase.

Raportul privind starea mediului furnizează informații privind:

- ❖ *valorile istorice și culturale, cadrul geografic, clima, resursele naturale, aspectele administrative și economice, populația, așezările umane, infrastructura, activitățile industriale, extractive și agricole etc;*
- ❖ *descrierea stării factorilor de mediu din județ/regiune (descrierile vor include informații cantitative și calitative relevante care să fundamenteze situația prezentată).*

O bună analiză a stării mediului în județ conduce la identificarea problemelor de mediu și la soluționarea optimă a acestora.

II.B. Identificarea și evaluarea problemelor/aspectelor de mediu. Stabilirea problemelor prioritare de mediu

Etapă de identificare și evaluare a problemelor/aspectelor de mediu este esențială pentru fundamentarea planului de acțiune.

Stabilirea *priorităților de mediu* conduce la stabilirea priorităților pentru acțiune, a obiectivelor generale și specifice ale planului de acțiune, la stabilirea ținutelor necesar a fi atinse, precum și la stabilirea indicatorilor pentru monitorizarea PAM.

Procesarea datelor și a informațiilor conduce la:

- Identificarea problemelor/aspectelor de mediu individuale din județ/regiune;
- Elaborarea listei exhaustive de probleme/aspecte de mediu și gruparea acestora pe categorii de probleme;
- Ierarhizarea (evaluarea) și prioritizarea problemelor/aspectelor de mediu
- Elaborarea listei finale a problemelor/aspectelor de mediu prioritare.

Identificarea problemelor de mediu

PROBLEMA: ansamblul factorilor care împiedică drumul de la situația existentă la situația dorită.

SOLUȚIA: ansamblul pașilor care trebuie urmași pentru a parcurge drumul de la situația existentă la situația dorită.

ATENȚIE! Nu trebuie confundată problema cu soluția sau cu simptomele (efecte vizibile ale problemei).

Procesul PAM este un **proces participativ**, care presupune asumarea responsabilității tuturor factorilor implicați.

Pentru identificarea și evaluarea problemelor de mediu pot fi folosite următoarele surse: *raportul anual de mediu; chestionare standardizate; studii, rapoarte și analize de specialitate; legislația în vigoare; strategii, programe și planuri de acțiune pentru protecția mediului; strategii și planuri de dezvoltare existente la nivel județean/regional/național; consultarea comunității etc.*

La identificarea problemelor de mediu se vor avea în vedere:

- Probleme de mediu existente care au fost generate de activități trecute;
- Probleme de mediu generate de activități prezente;
- Probleme de mediu potențiale, generate de activități viitoare.

Problemele viitoare cu care s-ar putea confrunta comunitățile din județ/regiune vor fi identificate prin luarea în considerare a prevederilor planurilor de dezvoltare economică și socială elaborate la nivelul localităților, al județului, cât și la nivelul regiunii. Din aceste planuri vor fi identificate acele prevederi care vor genera presiuni asupra mediului și asupra resurselor naturale și se vor efectua predicții privind impactul potențial.

Identificarea corectă a problemelor viitoare va fi benefică pentru întreaga comunitate a județului/regiunii deoarece va conduce la stabilirea acțiunilor care, alături de aplicarea sistemului legislativ pentru protecția mediului, vor determina diminuarea presiunilor dezvoltării economice asupra mediului și asigurarea unei dezvoltări durabile.

Experiența arată că, de multe ori, se oferă soluții pentru protecția mediului, fără ca problema și diversele opțiuni pentru rezolvarea ei să fie pe deplin evaluate. Există riscul să se facă investiții care să se dovedească mai târziu a fi nepotrivite pentru rezolvarea problemei reale.

➔ Problema de mediu trebuie să fie clar definită, deoarece ea va determina în mare măsură găsirea celei mai bune soluții prin care va fi rezolvată!

Probleme de mediu sunt acelea care:

- ☺ Au cel mai mare impact asupra populației în cele mai importante direcții;
- ☺ Sunt cel mai des întâlnite în cât mai multe domenii;
- ☺ Sunt cele mai urgente, putând cauza probleme suplimentare dacă nu sunt rezolvate;
- ☺ Corespund în cel mai înalt grad valorilor comunității.

Identificarea, clasificarea și caracterizarea problemelor de mediu se realizează în cadrul subgrupurilor de lucru sub îndrumarea Coordonatorului PLAMPAM și a responsabilului Grupului de Lucru, utilizând datele și informațiile obținute din sursele amintite anterior.

Pentru identificarea problemelor de mediu din județ, se iau în considerare:

- A). *Categoriile de probleme/aspecte specifice componentelor de mediu*
- B). *Categoriile de probleme specifice diferitelor domenii, inclusiv cele rezultate în urma dezvoltării economice și sociale*

În faza preliminară se elaborează o listă exhaustivă cu toate problemele/aspectele identificate.

După identificare, problemele de mediu vor fi grupate în **categorii de probleme**. În anexa 4 este prezentată lista cuprinzând **categoriile de probleme specifice de mediu** identificate frecvent.

Problemele de mediu identificate pot fi caracterizate în două moduri:

- a. **Caracterizarea detaliată a problemei de mediu** urmându-se definierea generală a problemei de mediu, factorii de stres, sursele de poluare existente, relațiile între sursele factorii de stres și activitățile umane, efectele poluării asupra stării de sănătate a populației, efectele poluării asupra mediului, impactul socio-economic.
- b. **Caracterizarea schematică a unei probleme de mediu**

Evaluarea problemelor de mediu. Stabilirea problemelor prioritare de mediu

Pentru elaborarea listei finale de probleme de mediu este necesară **evaluarea problemelor de mediu și stabilirea priorităților** acestea constituind etape principale ale desfășurării unui PAM.

În urma unei analize de detaliu a listei exhaustive a problemelor de mediu specifice județului/regiunii realizate de către Comitetul de Coordonare și Grupul de Lucru se trece la restrângerea acesteia astfel

încât să se elimine suprapunerile sau repetarea unor probleme în capitole diferite ținându-se cont de impactul diferitelor aspecte identificate asupra *sănătății umane, sănătății mediului și a calității vieții*. Numeroase evaluări ale problemelor de mediu *se limitează* la cadrul geografic al comunității. Cu toate acestea, se pot lua în considerare *aspecte de mediu care depășesc aceste limite geografice*. Aspectele legate de limita geografică influențează și tipul instituțiilor care vor fi implicate în realizarea planului.

Respectarea strictă a limitelor administrative poate fi cea mai ușoară abordare a problemei, dar nu și cea mai adecvată din punct de vedere al mediului, pentru că:

„Poluarea nu se oprește la graniță.”

Experiența arată că, de multe ori, se oferă soluții pentru protecția mediului, fără ca problema și diversele opțiuni pentru rezolvarea ei să fie pe deplin evaluate. Există riscul să se facă investiții care să se dovedească mai târziu a fi nepotrivite pentru rezolvarea problemei reale.

➔ **Problema de mediu trebuie să fie clar definită, deoarece ea va determina în mare măsură găsirea celei mai bune soluții prin care va fi rezolvată!**

După identificarea și clasificarea problemelor/aspectelor de mediu (pe categorii de probleme specifice mediului) sunt alese acele probleme care au prioritate în rezolvare. În acest sens și datorită faptului că resursele umane, financiare și de timp sunt limitate, se va face o *ierarhizare* a problemelor/aspectelor de mediu, urmând ca acestea să fie *prioritizate (eșalonare în timp) pe baza criteriilor specifice*.

Este foarte important să se facă diferența între „*ierarhizarea problemelor de mediu*” și „*stabilirea problemelor prioritare*”.

Ierarhizarea este faza preliminară a procesului de stabilire a *priorităților de acțiune*, aceasta constând în clasificarea problemelor identificate în ordinea descrescătoare a importanței.

Metoda aleasă trebuie să ia în considerare **criteriile de ierarhizare** definite în raport cu *impactul asupra sănătății umane, a mediului și raportate la standardul de viață, inclusiv conformarea cu cerințele legislative*.

Ierarhizarea se efectuează în raport cu o *serie de criterii prestabilite* de către membrii Grupului de Lucru.

Criterii pentru ierarhizarea problemelor de mediu

❶ **In ce măsură problema afectează sănătatea umană?**

Fundamentare → Pericolul existent sau potențial asupra vieții umane este inacceptabil. Sănătatea publică trebuie să fie protejată. Îmbunătățirea condițiilor de viață, reducerea riscului și diminuarea neplăcerilor trebuie să aibă prioritate.

❷ **In ce măsură problema afectează sănătatea mediului?**

Fundamentare → Necesitatea refacerii, protejării și conservării naturii și biodiversității. Un mediu natural bogat și sănătos, resurse naturale bine protejate sunt condiții esențiale pentru menținerea vieții în ansamblu și pentru o dezvoltare durabilă.

❸ **In ce măsură problema generează neconformarea cu cerințele legislative?**

Fundamentare → Necesitatea respectării/îndeplinirii obligațiilor legislative actuale și în perspectivă.

Stabilirea priorităților pentru acțiune

Planul de Acțiune pentru Mediu se axează pe cele mai severe probleme de mediu identificate în etapa de stabilire a priorităților!

Stabilirea problemelor prioritare permite autorităților să își concentreze resursele umane/financiare asupra celor mai importante probleme care aduc îmbunătățiri calității mediului și sănătății umane

Prioritizarea contribuie la identificarea celor mai avantajoase posibilități de îmbunătățire a calității mediului.

Prioritățile de mediu identificate oferă o bază solidă pentru dezvoltarea unui plan de acțiune pentru problemele de mediu cu care se confruntă comunitatea.

Criteriile pentru stabilirea priorităților pentru acțiune:

❶ **Care sunt costurile asociate soluționării problemei?**

Fundamentare → Prioritatea trebuie acordată celor mai mici costuri asociate soluționării problemei.

❷ **In ce măsură abordarea problemei aduce beneficii sănătății publice/mediului?**

Fundamentare → Prioritatea trebuie acordată celor mai mari beneficii asociate soluționării problemei. *Prioritățile cele mai mari le au problemele a căror soluționare necesită costuri mici și beneficii mari.*

Vor fi luate în considerare și criteriile legate de oportunitățile privind disponibilitatea/accesibilitatea fondurilor, existența unor proiecte fezabile, tendințele în evoluția economică a județului/regiunii, legislația și termenele de conformare prevăzute în planurile de implementare ale Directivelor Uniunii Europene transpuse în legislația națională etc.

Pe baza rezultatelor procesului de stabilire a priorităților, se decide asupra categoriilor/problemele individuale care au fost selectate pentru includerea acestora în planurile de acțiune.

Procedura pentru stabilirea priorităților de mediu se aplică pentru **fiecare problemă** din cadrul **fiecărei categorii de probleme**.

Astfel, se vor obține:

- *Categorii de probleme de mediu prioritare pentru județ/regiune;*
- *Probleme prioritare pentru județ/regiune în cadrul categoriilor de probleme.*

Numărul de probleme selectate ca fiind prioritare va fi stabilit de către Comitetul de Coordonare, care va stabili și *lista finală a problemelor de mediu*.

Fiecare problemă din cadrul unei categorii de probleme va primi un cod de identificare.

Metode privind identificarea și evaluarea problemelor de mediu

Identificarea și evaluarea problemelor/aspectelor de mediu pentru PLAM/PRAM reprezintă procese care se abordează prin combinarea a două tipuri de metode: metode **de tip participativ și metode de tip expert** (anexa 5).

☞ **Metodele de tip participativ** → presupun, în principal, **identificarea și evaluarea calitativă** a problemelor de mediu.

☞ **Metodele de tip expert** → necesită **evaluări cantitative**, bazate pe metodologii științifice și statistice, inclusiv evaluarea riscului - analiza probabilității producerii unui impact negativ asupra mediului, sănătății umane, sistemelor ecologice, clădirilor, calității vieții etc.

☞ Pentru **identificarea preliminară a problemelor** se poate aplica **modelul combinat al celor două tipuri de metode**, rezultând evaluări bazate atât pe date științifice, cât și pe contribuția publicului.

Pentru evaluarea problemelor de mediu se folosesc:

- * **Metoda analizei comparative a riscului** folosită în județele/regiunile cu probleme de mediu grave și interdependente. Modalitatea de evaluare și caracterizare a problemelor folosind analiza comparativă a riscului (pentru definirea problemelor de mediu) se bazează pe relațiile dintre **sursa poluării, factorii de stres și impactul acestora**.
- * Pentru a crea un sistem comun de ierarhizare, indiferent de categoria/problema avută în vedere, se poate utiliza **metoda analizei multicriteriale**, bazată pe matrici care conduc la obținerea unor valori numerice denumite **scoruri**. Aceste scoruri permit ierarhizarea (ordonarea) problemelor, oferind obținerea unor rezultate cât mai obiective. Acestea sunt stabilite de către Grupul de Lucru.
- * **Metoda analizei arborelui problemelor** poate fi aplicată în cazuri mai simple sau pentru comunități mici și medii. Această analiză implică identificarea problemelor majore și stabilirea relației **cauză - efect** între aceste probleme. Scopul principal al acestei analize este acela de a încerca să ne asigurăm că **"rădăcinile problemelor"** și nu doar **"simptomul"** acesteia sunt identificate și prin urmare incluse în considerațiile proiectului.
- * **Metoda consensului**. Obiectivul acestei abordări îl constituie **obținerea consensului**. Sunt utilizate frecvent discuțiile deschise, care permit grupului să analizeze informațiile, valorile și aspectele nesigure.
- * **Votarea**. Votarea este metoda cea mai familiară și mai frecvent utilizată. Se folosește în cazul în care apar dezacorduri nerezolvabile, ca modalitate de a determina voința majorității grupului de lucru.

DEFINIREA TERMENILOR

OBIECTIVELE GENERALE → reprezintă ameliorarea, îmbunătățirea situației constatate, la care dorim să ajungem prin rezolvarea problemei.

OBIECTIVELE SPECIFICE → reprezintă transcrierea într-o manieră afirmativă a fiecărui aspect caracteristic al problemei. Astfel, pentru o problemă, va exista un singur obiectiv general și unul sau mai multe obiective specifice.

ȚINTELE → reprezintă angajamentele cuantificabile necesare a fi realizate într-un interval de timp stabilit pentru atingerea unui obiectiv specific. Pentru un obiectiv specific pot exista una sau mai multe ținte. Ansamblul Țintelor stabilite pentru obiectivele specifice subsumate unui obiectiv general reprezintă sarcinile necesare pentru atingerea obiectivului general.

INDICATORII → reprezintă elementele a căror măsurare permite evaluarea realizării acțiunilor, a Țintelor și a obiectivelor. Indicatorii reprezintă deci elementele cu ajutorul cărora se vor măsura și evalua rezultatele planului de acțiune.

ACTIVITĂȚI → reprezintă acțiunile care trebuie întreprinse pentru a produce rezultate. Ele însumează ce se va face în proiect.

ACȚIUNILE → reprezintă activitățile concrete care vor trebui efectuate pentru atingerea Țintelor și obiectivelor stabilite, într-un interval de timp stabilit.

REZULTATE → sunt "produse" obținute ca urmare a desfășurării activităților, a căror combinație va conduce la realizarea scopului proiectului.

MIJLOACE NECESARE → resurse (intrări) materiale și nemateriale necesare pentru a desfășura activitățile (cum ar fi: personal, echipament și materiale).

COSTURI → Costurile reprezintă traducerea în termeni financiari a resurselor identificate (mijloacelor).

INDICATORI VERIFICABILI ÎN MOD OBIECTIV → descrierea operațională a obiectivelor generale, specifice și a rezultatelor.

SURSE ȘI MIJLOACE DE VERIFICARE → arată unde și sub ce formă pot fi găsite informațiile privind realizarea obiectivelor generale, specifice și a rezultatelor.

RESPONSABILI PENTRU IMPLEMENTARE → reprezintă instituțiile, unitățile, persoanele care au responsabilitatea implementării acțiunilor.

TERMENEL DE FINALIZARE → reprezintă datele la care trebuie finalizate acțiunile.

IPOTEZE → sunt acei factori externi (condiții) care nu sunt influențați de proiect, dar care pot afecta implementarea sa și sustenabilitatea pe termen lung. Aceste condiții trebuie îndeplinite pentru ca proiectul să poată reuși.

II.C. Obiectivele de mediu

→ **Obiectivul global al unui plan de acțiune pentru mediu constă în îmbunătățirea standardelor de viață ale populației și a standardelor de mediu, având în vedere respectarea acquis-ului comunitar de mediu.**

PAM poate servi drept ghid pe termen lung pentru acțiunile comunității în scopul protejării mediului

Obiectivele strategice trebuie să determine rezolvarea problemei prin îmbunătățirea situației constatate.

Definirea obiectivelor strategice are o mare importanță în dovedirea eficacității planificării. Din aceste obiective va decurge programul de acțiuni.

Obiectivele pot fi elaborate sub forma unei propoziții care conține un verb la infinitiv, desemnând o acțiune sau un substantiv, care să poată fi transformat cu ușurință în verb. Propoziția trebuie să fie concisă și clară (anexa 6).

În vederea asigurării unei coerențe între problema de mediu, scopul acțiunilor pentru soluționarea acestora și acțiunile propriu-zise, pentru fiecare problemă de mediu se vor stabili: **obiectivele generale, obiectivele specifice, întele, indicatorii, acțiunile, responsabilii pentru implementarea acțiunilor, termenii de finalizare a acțiunilor, costurile, sursele de finanțare.**

Procesul de elaborare al PAM începe cu stabilirea **obiectivelor generale, obiectivelor specifice și a indicatorilor pentru mediu.**

Eficiența strategică înseamnă în primul rând **ce faci (care îți sunt obiectivele cantitative și calitative)** și apoi **cum faci (cât de repede, cu câte costuri etc)**. Rezultă că, înainte de toate, trebuie să știi unde vrei să ajungi, pentru ca apoi să stabilești cât de repede poți să ajungi acolo unde îți-ai propus și cum poți să prognozezi. Pentru clarificarea termenilor menționați în continuare s-a considerat utilă definirea acestora.

Obiective generale și obiective specifice

„Cel mai important aspect al stabilirii obiectivelor este cel de a avea un scop”

Geoffrey F. Albert

Obiectivele reformulează problema într-o manieră afirmativă, optimistă, ce exprimă tipurile de acțiuni esențiale și realizate într-o perioadă de timp.

Din momentul în care au fost stabilite obiectivele generale este importantă stabilirea obiectivelor concrete, specifice pentru fiecare obiectiv general.

Obiectivele specifice reprezintă:

- ❖ pentru fiecare obiectiv general, un angajament măsurabil ce trebuie atins într-o perioadă de timp pentru realizarea acestuia;
- ❖ pași care trebuie făcuți pentru a atinge obiectivul general (scopul proiectului). Pe măsură ce obiectivele sunt îndeplinite, distanța dintre stadiul actual și scop se micșorează;
- ❖ răspunsul la întrebarea: „*ce dorești să obții la final?*” și nu „*ce vrei să faci?*”

Obiectivele specifice trebuie să ia în considerare legislația europeană specifică transpusă în legislația românească, planul de dezvoltare la nivel național/regional/județean.

Obiectivele se referă la resurse și îndrumă selectarea acțiunilor. Ele pot fi utilizate în evaluarea și măsurarea progresului în implementarea planului de acțiune pentru mediu (*pot exista mai multe obiective specifice pentru fiecare problemă, dar nu mai mult de 3-4*).

Obiectivele specifice trebuie:

- să reflecte modalitățile de îndeplinire a obiectivului general;
- să fie formulate într-o manieră care elimine, într-o măsură cât mai mare cu putință, orice element de nesiguranță în implementarea PAM;
- îndeplinirea lor trebuie să elimine, sau cel puțin să reducă, problemele definite în etapele anterioare.

Obiectivele generale și obiectivele specifice trebuie să fie formulate clar pentru a nu da naștere la interpretări acordându-se astfel mai multă atenție implementării decât interpretării lor. De aceea, este foarte important să fie definit un număr fezabil de obiective.

Analizarea fiecărei probleme de mediu este importantă pentru identificarea componentelor distincte ale problemei, în special atunci când acestea solicită soluții diferite.

În evaluarea obiectivelor trebuie evitată confundarea lor cu *activitățile*. Acestea descriu modul în care se îndeplinesc obiectivele. Obiectivele reprezintă un punct final, sau jaloane spre un punct final, în timp ce activitățile reprezintă drumul urmat pentru a ajunge acolo. Se poate spune că „*dacă există un singur mod de a îndeplini obiectivul, avem de a face cu o activitate*”.

Cheia problemei constă în stabilirea unui număr suficient de obiective pentru a descrie ceea ce se dorește a se realiza în timp, dar nu foarte multe, pentru a nu îngreuna diferențierea lor. Obiectivele strategice și specifice de mediu stabilite trebuie să se coreleze cu cele existente în planurile și programele de dezvoltare existente la nivel național/regional/județean.

Pentru atingerea obiectivelor specifice este necesară implicarea autorităților locale/județene/ regionale care au o responsabilitate directă și pot folosi o gamă largă de instrumente specifice. Între instrumentele care se pot aplica se menționează acordarea de asistență în identificarea surselor de finanțare și promovarea de noi tehnologii, cu accent deosebit pe utilizarea de tehnologii curate.

Odată îndeplinite, obiectivele specifice trebuie să fie scoase din planul de acțiune sau modificate semnificativ.

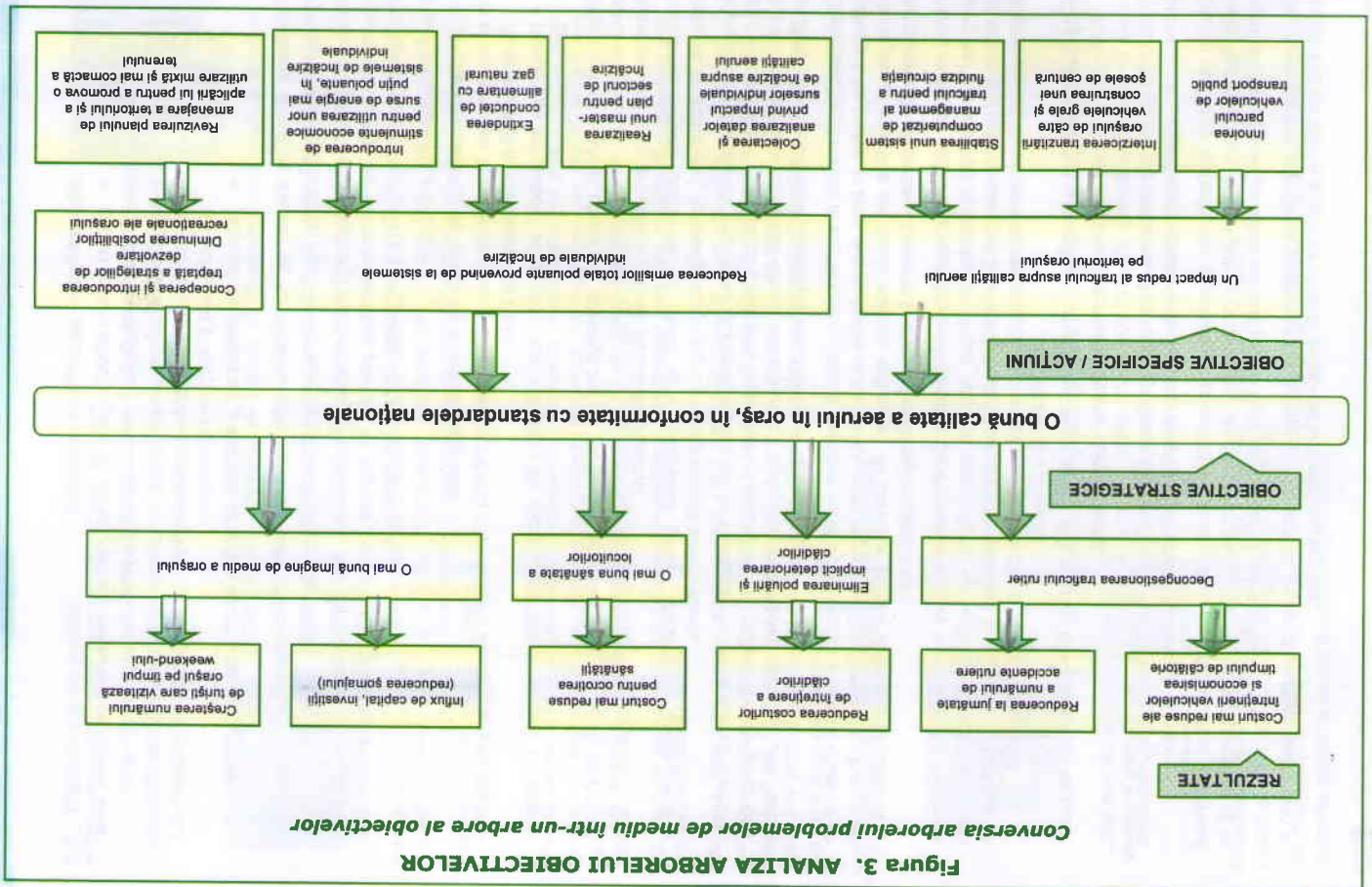
Punctul de pornire în stabilirea obiectivelor generale și specifice de mediu îl constituie investițiile prevăzute în planurile și programele de dezvoltare existente la nivelul județelor și al regiunilor.

Pentru stabilirea **obiectivelor generale și specifice** se poate folosi metoda **analizei arborelui obiectivelor (figura 3)** care este o continuare a **analizei arborelui problemelor**, presupunând că în momentul în care se identifică cauzele problemelor se va soluționa problema în sine.

Se începe prin reformularea problemelor, cauzelor și efectelor, în declarații pozitive, construind în acest mod un **arbore pozitiv ce reflectă în oglindă arborile problemelor**.

Conversa arborelui problemelor de mediu într-un arbore al obiectivelor

Figura 3. ANALIZA ARBORELUI OBIECTIVELOR

Afirmările negative (probleme, cauze) se vor transforma în afirmații pozitive.

De exemplu, problema:

“tratarea insuficientă a apelor uzate” poate fi transformată în:
 “tratarea eficientă a apelor uzate”.

Arborele obiectivelor nu trebuie să fie o perfectă reflectare în oglindă a arborelui problemelor. Două obiective se pot adresa de fapt aceleiași probleme.

De exemplu, problema:

“o slabă conștientizare a publicului” poate fi reformulată în:
 “o bună conștientizare a publicului” sau “un sistem eficient de informare”.

Diagramele bine realizate ale arborelui obiectivelor furnizează un punct de plecare pentru formularea acțiunilor specifice.

I.I.D. Stabilirea țăntelor și a indicatorilor de mediu

După ce se stabilesc obiectivele generale și specifice, se selectează țintele și indicatorii care vor fi utilizați în măsurarea eficienței acțiunilor întreprinse.

Țintele → sunt angajamente concrete, cuantificabile, ce trebuie atinse într-o perioadă dată de timp, fiind utilizate în evaluarea și măsurarea progreselor în implementarea planului de acțiune.

Țintele presupun acțiuni concrete și schimbări în comportamentul părților implicate, de aceea ele sunt, de obicei, rezultate ale negocierii (anexa 6). Țintele stabilite se specifică în cadrul fiecărei matrici – plan.

Indicatorii → evaluează dacă obiectivele și țintele de mediu au fost atinse și dacă aceste rezultate îmbunătățesc viața cetățenilor comunității.

Indicatorii vor fi stabiliți în funcție de obiectivele și țintele propuse prin planul de acțiune și vor servi la măsurarea acțiunilor și a rezultatelor acestora.

În vederea atingerii scopului planului de acțiune, trebuie urmărit ca:

- Sistemul de indicatori trebuie să facă procesul sau acțiunea măsurabile;
- Numai procesele și acțiunile măsurabile pot fi gestionate;
- Numai acțiunile gestionate își ating scopul și pot fi evaluate.

De stabilirea indicatorilor va depinde tot procesul de monitorizare, evaluare și analiză a rezultatului planificării

Pentru a putea fi folosiți pentru verificare și măsurare indicatorii trebuie să fie de tip SMART

(S) Specifici	Indicatorul va furniza informații despre caracteristicile specifice aceluși obiectiv, unui anumit obiectiv
(M) Măsurabili	Indicatorul prezintă aspecte cantitative și/sau calitative ale obiectivului cu care este asociat și poate fi măsurat cu unități și instrumente de măsură cunoscute
(A) Accesibili	Să poată fi procurați ușor la un preț accesibil
(R) Relevanți	Sunt semnificativi pentru obiectivul măsurat în contextul strategiei
(T) se raportează la un Timp	Fac referire la un moment de timp bine precizat, atunci când se înregistrează măsura lui, spre a se ști stadiul atingerii obiectivului pe care îl verifică

Pentru stabilirea și utilizarea indicatorilor este important să se ia în considerare următorii factori:

- *implicarea părților interesate* → indicatorii se stabilesc cu acordul părților interesate;
- *stabilirea unor obiective și ținte clar definite* → indicatorii trebuie să se bazeze și să fie direct legați de obiectivele generale și specifice clar definite;
- *crearea de acțiuni pe baza indicatorilor* → indicatorii trebuie să fie direct legați de acțiunile specifice de implementare și trebuie utilizați pentru măsurarea progresului în atingerea obiectivelor;
- *stabilirea unui sistem de monitorizare, raportare și evaluare* → după selectarea indicatorilor se va stabili un sistem standard pentru colectarea datelor și raportarea rezultatelor în mod regulat; aceste informații pot fi folosite pentru a evidenția aspectele pozitive și negative ale activității și pentru a identifica îmbunătățirile necesare.

Pentru fiecare nivel al obiectivelor putem avea unul sau mai mulți indicatori care vor defini complet obiectivul corespunzător (anexa 6). Prea mulți indicatori pot crea confuzii.

Indicatorii pot fi elaborați de comun acord în cadrul Grupului de Lucru. Există liste cu indicatori de dezvoltare durabilă folosiți de către Agenția Europeană de Mediu, EUROSTAT, OECD (anexa 7).

II.E. Identificarea acțiunilor de mediu

Unul dintre cele mai importante aspecte care trebuie luate în considerare la elaborarea planului de acțiune este **identificarea acțiunilor** care să conducă la diminuarea presiunilor asupra mediului, generate de prevederile planurilor de dezvoltare economică și socială.

Această etapă se concentrează în principal pe **identificarea acțiunilor specifice** necesare pentru îndeplinirea obiectivelor și a țintelor.

Identificarea unui set de acțiuni este menită să sprijine realizarea obiectivelor generale și specifice

Acțiunile → reprezintă activitățile concrete care vor trebui realizate pentru atingerea țintelor și a obiectivelor stabilite, într-un anumit interval de timp.

Un program cu acțiuni bine realizat trebuie să fie fezabil și realist (să țină cont de limitele resurselor umane și financiare și de eșalonarea lor eficace în timp). Definirea unui număr prea mare de acțiuni va decuraja partenerii și va decredibiliza punerea în practică a planului. Pentru atingerea obiectivului specific întreg setul de acțiuni trebuie să fie realizat.

Descrierea acțiunilor trebuie să includă cel puțin următoarele elemente:

- Referințe despre obiectivul general și obiectivul specific cărora li se adresează aceste activități
- Indicatori care să arate măsura în care au fost îndeplinite obiectivele specifice și în final cele generale și țintele

- Etapele de implementare care trebuie urmate pentru executarea acestor acțiuni
- Organizațiile/persoanele responsabile pentru fiecare pas din procesul de implementare
- Costurile fiecărui stadiu al implementării
- Termenele de realizare propuse
- Sursele posibile de finanțare

Identificarea și descrierea acțiunilor reprezintă o etapă dificilă fiind necesară consultarea specialiștilor din Comitetul de Analiză Tehnică, deoarece există posibilitatea ca membrii Comitetului de Coordonare să nu dețină toate cunoștințele necesare pentru determinarea celor mai eficiente acțiuni ce pot fi aplicate. Această etapă a PAM solicită în mod special cooperarea activă a Comitetului de Coordonare cu autoritățile locale și cu alte organisme care, ulterior, vor fi responsabile de implementarea acțiunilor.

Identificarea unui set de acțiuni este menită să sprijine realizarea obiectivelor generale și specifice!

Stabilirea acțiunilor prioritare

PAM reprezintă un ansamblu de acțiuni propuse. Pentru asigurarea unui plan de acțiune cât mai realist este necesară stabilirea unor acțiuni prioritare.

PAM constituie documentul cadru ce identifică angajamentele pentru acțiuni specifice din partea diferitelor instituții și grupuri implicate

Trecerea de la identificarea problemelor prioritare de mediu și stabilirea obiectivelor strategice la stabilirea acțiunilor prioritare este absolut necesară. Acestea vor fi implementate în scopul diminuării presiunilor asupra mediului înconjurător generate de către operațiunile incluse în planurile de dezvoltare economică și socială.

După identificarea posibilităților acțiuni, Grupul de Lucru trebuie să definească un **set comun de criterii de evaluare** a avantajelor asociate fiecărei acțiuni care vor reprezenta baza selectării acțiunilor prioritare ce răspund obiectivelor și țintelor de mediu.

Elemente cheie în stabilirea criteriilor de evaluare:

- 1) **Aplicarea criteriilor adecvate fiecărui tip de acțiune: unele criterii nu sunt aplicabile tuturor tipurilor de acțiuni.**
- 2) **Nu este necesar ca aceste criterii să fie considerate egale. Comitetul de Coordonare poate considera anumite criterii mai importante decât altele.**
- 3) **Limita criteriilor de evaluare: unele dintre acestea se pot considera drept criterii limită.**

Analiza și selectarea acțiunilor

Analiza și selectarea acțiunilor reprezintă nucleul procesului de luare a deciziei. Comitetul de Coordonare decide asupra celor mai eficiente acțiuni în atingerea obiectivelor și țintelor de mediu.

Pentru a reduce lista de acțiuni rezultată inițial și pentru a selecta câteva domenii de acțiune este propus în continuare un proces în două etape:

- a) *selectarea acțiunilor bazate pe analizele specifice comunității;*
- b) *întocmirea listei de acțiuni selectate.*

❖ **acțiuni pe termen lung (între 4-18 ani)** → acțiuni care vizează în general problemele complexe și cu impact deosebit asupra mediului înconjurător.

Termenul de implementare a acțiunilor trebuie corelat cu legislația națională în vigoare, cu planurile de implementare, cu programele de conformare precum și cu posibilitățile financiare ale responsabilului de implementare.

🕒 **Costurile estimate** pentru realizarea acțiunilor

Transformarea unui document de planificare în domeniul mediului într-un instrument util comunității pentru rezolvarea problemelor de mediu se realizează prin *alocarea unor sume de bani* pentru fiecare acțiune și stabilirea unor indicatori economico-financiar care să susțină responsabilizarea părților implicate în implementarea PAM-ului.

Principalele tipuri de *costuri estimate* pentru evaluarea acțiunilor vor putea fi preluate din:

- studii de fezabilitate sau fezabilitate elaborate și reactualizate;
- programe de conformare sau etapizare existente pentru diferitele activități economice;
- documentele oficiale ale instituțiilor/organismelor sau organizațiilor care au prevăzute acțiuni incluse și în PAM;
- bugetele locale/regionale defalcate pentru diferite activități ce vizează și acțiuni incluse în PAM;
- prin asimilare cu activități care sunt evaluate într-un context sau locație similară și necesită același tip de măsuri tehnice, tehnologice, educative sau de altă natură;
- estimări directe rezultate din experiența membrilor Grupului de Lucru sau a Comitetului de Coordonare;
- evaluări individuale transmise oficial de fiecare instituție/organism sau organizație consultată în procesul de elaborare a PAM.

🕒 **Sursele existente sau potențiale** pentru finanțarea fiecărei acțiuni sunt de trei tipuri:

- ❖ **Surse naționale** → surse de finanțare care sunt incluse în diferitele fonduri guvernamentale naționale și care sunt alocate pentru tipurile de acțiuni incluse în PAM;
- ❖ **Surse interne** → surse existente în bugetul responsabilului cu implementarea;
- ❖ **Surse externe** → surse de finanțare extrabugetare, alocate de către fonduri sau instituții internaționale și care vizează tipurile de probleme de mediu identificate în PAM.

Prin folosirea unor metode și mijloace specifice, promovarea unor proiecte sau pachete de proiecte eligibile instituției/organizația sau organismul responsabil în implementarea acțiunilor de mediu poate atrage surse de finanțare externe necesare realizării PAM.

📄 **Procesul consultativ în vederea finalizării documentului PAM**

Procesul consultativ implică atât informarea, cât și colectarea punctelor de vedere ale membrilor unei comunități. Informarea publică se referă la conștientizarea publicului cu privire la scopurile și extinderea Planului de Acțiune pentru Mediu, la gravitatea problemelor de mediu și la tipul acțiunilor de implementare avute în vedere. Procesul presupune și oferirea de informații referitoare la modul în care se pot implica cetățenii atât ca indivizi, cât și ca grup pentru a îmbunătăți condițiile de mediu din comunitate.

O informare eficientă înseamnă oferirea de informații clare, coerente și corecte!

Elaborarea unei campanii publice eficiente presupune o abordare sistematică și bine integrată, un scop și un set de obiective bine definite, grupuri țintă bine identificate, identificarea unor surse de informații, un mesaj bine formulat și o etapizare potrivită a acțiunilor de informare, potrivit surselor

și grupurilor țintă. Mesajul trebuie transmis prin mai multe surse de informare, care sunt accesibile diferitelor grupuri țintă vizate.

Procesul consultativ va fi condus de către Comitetul de Coordonare și de către Coordonatorul Planului de Acțiune pentru Mediu. Acest proces va include o serie de activități specifice și anume:

- **Transferirea documentului PRAMPAM, în forma inițială**, către reprezentanții publicului, ai autorităților locale, județene și naționale, ai agenției pentru dezvoltare regională, industrie, mediu de afaceri, grupurile de persoane afectate, ONG, împreună cu solicitarea de a face comentarii, completări, observații pe care le vor transmite într-un interval de timp stabilit la anumite puncte de contact;
- **Publicarea documentului pe pagina web** a autorităților pentru protecția mediului, împreună cu solicitarea către toți membrii comunității de a face comentarii, completări, observații;
- **Publicarea de anunțuri în mass-media** cu privire la supunerea documentului PAM dezbaterii publice, cu indicarea punctelor de contact;
- **Organizarea unei întâlniri publice** (cu anunțarea în mass-media a locului, datei și orei și cu transmiterea de invitații către reprezentanții la cel mai înalt nivel ai autorităților publice locale, către toți membrii structurilor organizatorice și către alți reprezentanți ai factorilor implicați și interesați) pentru prezentarea și dezbaterile documentului;
- **Editarea și difuzarea unei broșuri** ce va conține un rezumat al planului de acțiune pentru mediu care să explice, în termeni simpli și pe înțelesul tuturor, ceea ce își propune planul și care vor fi obiectivele de atins.

Comentariile, completările și observațiile obținute în cadrul procesului consultativ vor fi analizate, pe baza acestora elaborându-se forma finală a documentului PAM.

👉 **Planul de acțiune pentru mediu redactat sub forma sa preliminară trebuie să fie validat de către Comitetul de Coordonare și supus dezbaterii publice.**

👉 **Sugestiile rezultate în urma dezbaterii publice trebuie să fie luate în considerare urmând ca planul să fie modificat, dacă acest lucru se dovedește necesar.**

👉 **Planul de acțiune pentru mediu (profilul de mediu + programul de acțiuni), redactat sub forma sa finală va fi aprobat de către Consiliul Județean/Consiliul pentru Dezvoltare Regională și difuzat către parteneri și beneficiari.**

📄 **Aprobarea oficială a Planului de Acțiune pentru Mediu**

Pentru autoritățile administrației publice, PAM este un document reprezentativ în ceea ce privește poziția comunității locale față de problemele specifice de mediu și față de soluțiile necesare.

Acest plan de acțiune va deveni un ghid pe termen lung al acțiunilor în domeniul mediului în județul/regiunea respectivă. Acesta va necesita o **actualizare periodică** (3 ani) pentru a reflecta informațiile recente, noile tehnologii și cerințele de mediu.

Integrarea recomandărilor PAM în cadrul proceselor de planificare la nivel județean/regional este indispensabilă pentru succesul procesului de implementare a acestui document.

După realizarea tuturor modificărilor, Comitetul de Coordonare va aproba PAM și îl va **prezenta autorităților publice județene/regionale pentru aprobarea oficială**.

Datorită faptului că multe dintre acțiunile recomandate în PAM vor necesita implicarea autorităților competente, **aprobarea oficială a acestuia va ajuta la implementarea acțiunilor recomandate în plan.** Acestea vor fi corelate cu procesele de planificare și reglementare legislativă, cum ar fi dezvoltarea unui plan de utilizare a teritoriului, planul general al infrastructurii și bugetele anuale.

Verziunea oficială a unui document PLAM/PRAM, este aprobată printr-o Hotărâre a Consiliului Județean/Consiliului pentru Dezvoltare Regională.

III.B. Implementarea Planului de Acțiune pentru Mediu

Etapile de implementare, monitorizare, evaluare a rezultatelor și actualizare, se află într-o strânsă interdependență. Astfel, pentru ca implementarea PAM să conducă la efectele prevăzute, **monitorizarea trebuie să se desfășoare simultan cu implementarea.** Monitorizarea are nu numai rolul de a **supraveghea** modul de punere în practică a acțiunilor și de înregistrare a efectelor, ci și de corectare și de adaptare a acțiunilor pe parcursul desfășurării implementării.

Pentru ca monitorizarea să poată asigura feed-back-ul în relația sa cu implementarea, trebuie să permită evaluarea constantă a rezultatelor implementării. Corelarea rezultatelor implementării cu efectele prevăzute ale acesteia, modificările privind starea mediului, modificările generate de presiunile dezvoltării socio-economice și cu cele aduse de noul tehnologii trebuie să conducă la actualizarea periodică a PAM.

După aprobarea PAM începe **etapa de implementare**, în care, rolul cel mai important revine **autorităților publice și celorlalte instituții/unități responsabile cu probleme privind protecția mediului.**

Implementarea PAM reprezintă punerea în aplicare a acțiunilor cuprinse în planul de acțiune. Etapa de implementare are o durată egală cu perioada pentru care a fost elaborat planul inițial sau planul actualizat.

Autoritățile pentru protecția mediului la nivel județean/regional nu au puterea financiară, economică și administrativă pentru implementarea PAM.

Consiliul Județean este singura instituție care administrează bugetul anual, stabilește prioritățile, și realizează împreună cu consiliile locale planurile și programele de dezvoltare. Elaborarea și implementarea planurilor de dezvoltare socio-economică și de investiții se află în responsabilitatea Consiliului Județean.

Principalele instituții/entități responsabile pentru implementare au fost selectate, încă din etapa de inițiere a PAM, ca participante în structurile organizatorice. Reprezentantii acestora în Comitetul de Coordonare sunt persoane cu putere de decizie.

Comitetul de Coordonare nu are responsabilitatea directă pentru implementarea acțiunilor prevăzute de PAM. Comitetul de Coordonare joacă un rol important în asigurarea integrării cât mai complete a acțiunilor PAM în cadrul procesului de planificare, a încadrării lor în actele de reglementare existente precum și a implementării acestor acțiuni de către alte instituții.

Responsabilitatea punerii în practică a acțiunilor revine următoarelor categorii de instituții, organisme sau organizații:

- **Administrația publică locală** → conform legislației în vigoare are atribuții cu privire la managementul administrativ al localităților, inclusiv privind protecția mediului înconjurător.
- **Agenții economici** → în urma identificării unor probleme care vizează surse punctiforme de poluare alocate activității unor agenți economici, acțiunile și responsabilitățile care revin acestora vor fi luate din Programele de Conformare sau de Etapizare existente sau prin alocarea unor acțiuni specifice pentru reglementarea activității.

• **Instituții publice descentralizate** → măsurile și acțiunile care vizează aceste instituții vor duce la creșterea capacității de monitorizare, control și reglementare în domeniul protecției mediului, precum și măsuri care vizează promovarea bunelor practici în domeniul mediului și educația ecologică.

• **Societatea civilă** → o serie de măsuri cu caracter educativ și nu numai au ca responsabili în implementare comunitatea locală, reprezentată în special prin ONG-uri ca structuri capabile să asigure această implementare.

Având în vedere că implementarea acțiunilor presupune de cele mai multe ori eforturi conjugate este necesară asigurarea cooperării acelor instituții/entități care au capacitatea de a sprijini responsabilii pentru implementare.

Administrațiile publice la nivel județean/regional precum și instituțiile responsabile cu implementarea acțiunilor cuprinse în PAM vor trebui să facă față numeroaselor dificultăți care pot să apară în etapa de implementare a acțiunilor, cum ar fi cele legate de obținerea fondurilor pentru a finanța investițiile de mediu.

PAM poate să furnizeze direcția eficientă a celor mai importante decizii dacă acesta este corelat cu procesele de planificare cum ar fi: **planificarea anuală a bugetului, pregătirea planurilor de dezvoltare județene, procesele de proiectare a infrastructurii, modificările aduse planurilor de amenajare a teritoriului și planurilor urbanistice generale.**

Condițiile esențiale necesare pentru implementarea PAM sunt:

- însușirea prevederilor planului de acțiune pentru mediu de către factorii decizionali la nivel județean/regional și colaborarea între toți responsabilii cu implementarea acțiunilor prevăzute;
- acțiuni pentru susținerea pe termen mediu și lung a procesului de implementare a PAM, de evaluare a rezultatelor, de actualizare a acestuia;
- conștientizarea publicului cu privire la problemele de mediu și crearea unui cadru adecvat și concret pentru implicarea acestuia în luarea deciziei.

Odată cu elaborarea planului de acțiune propriu-zis se stabilesc și **responsabilii, termenele de finalizare a implementării, costul estimativ necesar realizării acțiunilor și sursele existente/potențiale de finanțare** deoarece toate aceste aspecte sunt în strânsă corelare (figura 4).

III.C. Monitorizarea și evaluarea rezultatelor Planului de Acțiune pentru Mediu

Monitorizarea și evaluarea reprezintă elementele care contribuie la implementarea corespunzătoare a unui PAM. Un proces efectiv de evaluare și monitorizare furnizează informații curente, sistematice, care sprijină procesul de implementare.

Monitorizarea și evaluarea nu reprezintă un eveniment care are loc la finalul proiectului, ci un proces care se desfășoară pe întreaga perioadă propusă și care ajută factorii de decizie să înțeleagă mai bine eficiența acțiunilor și a planului.

Sistemul de monitorizare și evaluare contribuie la îndeplinirea obiectivelor și țințelor stabilite și permite identificarea cauzelor pentru care unele dintre obiective nu au fost atinse. Echipele de Monitorizare și Evaluare centralizează datele de la instituțiile responsabile cu implementarea, iar aceste informații vor fi folosite ca bază a evaluării eficienței eforturilor de implementare.

Elementele - cheie ale complexului de activități implicat de **monitorizare, evaluare** sunt:

- Stabilirea metodologiei de monitorizare
- Stabilirea Echipei de Monitorizare și Evaluare
- Stabilirea planului de monitorizare și evaluare a acțiunilor și efectelor acestora

- Stabilirea conținutului raportului de evaluare a implementării PAM
- Desfășurarea activității de monitorizare a implementării PAM
- Evaluarea periodică a rezultatelor monitorizării și elaborarea raportului anual de evaluare a rezultatelor PAM
- Evaluarea rezultatelor PAM pentru întreaga perioadă anterioară termenului de actualizare a PAM și elaborarea raportului de evaluare pentru acest interval de timp.

Monitorizarea rezultatelor

Monitorizarea și evaluarea reprezintă un proces continuu care ajută factorii de decizie să înțeleagă eficiența acțiunii și a proiectului

Planurile de acțiune pentru mediu identifică, pe de o parte, problemele de mediu cu relevanță pentru aria geografică/administrativă pentru care sunt elaborate și pe de altă parte, aceste planuri identifică acțiuni preventive și corective pentru a elimina sau a atenua problemele de mediu.

Monitorizarea se va desfășura pe întreaga perioadă propusă simultan cu implementarea acțiunilor cuprinse în PAM.

Comitetul de Coordonare desemnează **Echipe de Monitorizare și Evaluare (EME)** care va elabora un plan privind modul de abordare a activității de monitorizare și de evaluare. Această echipă este alcătuită din experți din cadrul instituțiilor cu atribuții în domeniul protecției mediului, din experți în evaluarea proiectelor și, în unele cazuri, din reprezentanți ai instituțiilor/entităților responsabile cu implementarea care vor elabora metoda și matricea de monitorizare și evaluare, structura **raportului de monitorizare**.

Componența EME, metoda de monitorizare, matricea tip și eşalonarea în timp a monitorizării trebuie să fie validate de către Comitetul de Coordonare care va stabili periodicitatea **raportărilor intermediare** și data **raportului de monitorizare final** care va decansa etapa de evaluare și analiză a rezultatelor planului de acțiune.

Prin **Echipe de Monitorizare și Evaluare**, Comitetul de Coordonare și celelalte structuri organizatorice PAM vor fi implicate în **monitorizarea procesului de implementare, de evaluare a rezultatelor și de actualizare a planului de acțiune**.

Procesul de monitorizare și evaluare reprezintă cadrul pentru:

- Compararea eforturilor de implementare cu scopul și obiectivele inițiale;
- Determinarea progresului făcut pentru obținerea rezultatelor scontate;
- Verificarea respectării termenelor propuse.

Obiectivul procesului de monitorizare constă în stabilirea diferenței între efectele anticipate ale schimbărilor sociale, economice și de mediu, pe de o parte, și realitate, pe de altă parte.

Pentru monitorizarea PAM este necesară realizarea unui **sistem de baze de date** cu ajutorul căruia se evaluează progresele în atingerea obiectivelor prevăzute în plan. În cadrul acestui sistem pot fi înregistrate etapele proiectului, cât și toate tipurile de impact asupra mediului. Astfel, poate fi determinat automat efectul global al PAM asupra diferitelor sectoare de mediu, sociale și economice, în vederea actualizării raportului privind starea mediului.

Baza de date va fi structurată astfel încât să existe o compatibilitate între natura/conținutul informațiilor existente și modalitatea de obținere a acestor informații, astfel încât acestea să poată fi utilizate în scopul monitorizării implementării Planului de Acțiune.

Monitorizarea implementării PAM va fi realizată în baza acestor informații colectate și sintetizate anual, procesul fiind adaptat la necesitățile și evoluția contextului legislației naționale și social-economice locale. Modul de integrare a informațiilor cuprinse în baza de date va fi structurat astfel:

- **Nivelul operațional:** realizarea acțiunilor și activităților cuprinse în Planul de Acțiune, cu evaluarea costurilor efectuate în raport cu costurile totale estimate
- **Nivelul tactic:** atingerea țintelor propuse în raport cu indicatorii de evaluare și a responsabilităților asumate
- **Nivelul strategic:** atingerea obiectivelor generale și specifice în raport cu țintele propuse.

Baza de date va fi gestionată de către agențiile pentru protecția mediului, ca instituții coordonatoare ale procesului de implementare a planurilor de acțiune pentru mediu.

Sistemul de monitorizare are trei funcții principale:

- **verifică** faptul că planurile de acțiune sunt în proces de implementare. Fiecare acțiune din PAM este încredințată spre implementare unei autorități principale, cu o persoană nominalizată care are responsabilitatea realizării acestei acțiuni. De asemenea, pentru fiecare acțiune este desemnată o autoritate principală pentru monitorizare, cu o persoană nominalizată. Prin intermediul monitorizării pot fi incluși și responsabili pentru implementare. Responsabili pentru implementare și pentru monitorizare raportează rezultatele către Comitetul de Coordonare, în vederea actualizării periodice a stadiului de realizare a acțiunilor.
- **Identifică** efectul acțiunilor asupra problemei de mediu respective.
- **monitorizează** efectele acțiunilor/acțiunilor în soluționarea problemei identificate, prin măsurarea, urmărirea și evaluarea rezultatelor implementării în vederea obținerii feedback-ului necesar actualizării PAM.

Monitorizarea este o activitate complexă. Majoritatea problemelor de mediu se schimbă continuu, fiind influențate de populație, presiuni de dezvoltare, procese noi de producție, schimbări legislative, tehnici noi pentru reducerea poluării, aspecte fiscale etc.

Din aceste motive, se poate ivi situația în care acțiunile cuprinse în PAM au fost corect implementate, dar una sau mai multe probleme au luat amploare mult mai repede decât s-a estimat, astfel încât este necesară *prevederea de acțiuni suplimentare* pentru soluționarea acestora în PAM actualizat.

De asemenea, este posibilă și situația inversă, în care declinul unui anumit sector industrial sau a pieței agricole poate elimina cauza care a generat problema. În acest caz, acțiunile prevăzute în PAM pentru această problemă trebuie stopate, iar resursele alocate trebuie dirijate pentru realizarea altor acțiuni.

Deoarece multe dintre acțiunile prevăzute de PAM nu vor conduce la soluționarea problemelor respective în cursul anilor prevăzuți ca ciclu pentru actualizarea PAM este foarte importantă evaluarea cantitativă a efectelor acestor acțiuni, pentru ca rezultatele evaluării să fie luate în considerare la elaborarea următorului PAM. Astfel se impune atât monitorizarea acțiunilor prevăzute în PAM cât și a problemelor de mediu.

Cea mai eficientă modalitate de a asigura implementarea planului este de „a-1 supravveghea”, de a **asigura monitorizarea** lui.

Pentru a putea efectua acest lucru, **trebuie ca în cadrul structurii organizatorice a procesului de planificare să existe o metodă și un instrument de monitorizare și evaluare** (figura 5). Acestea trebuie să fie ușor de utilizat.

Figura 5. MATRICEA DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

1. ELEMENTELE INIȚIALE ALE PROBLEMEI DE MEDIU		CATEGORIA DE PROBLEMĂ: denumirea categoriei de problemă (cod identificare - PM 01)		PROBLEMA DE MEDIU: (cod identificare - PM 01,1) denumirea problemei		OBIECTIV GENERAL: denumire		OBIECTIV SPECIFIC 1: denumire		TINTA PROPUSĂ/INDICATOR PROPUȘ		COSTURI INIȚIALE ESTIMATE	
2. PLAN DE MONITORIZARE ȘI RAPORTARE AL ACȚIUNILOR PREVĂZUTE													
Acțiunea propusă/ Termen de realizare	Acțiunea monitorizată	Termen de monitorizare	Indicatorul monitorizat	Responsabil de		Imple- men- tare	Moni- to- zare	Instițuția către care se face raportarea	Indicator/Tintă realizată (% sau UM)	Costuri alocate	Măsură în care a fost atinsă ținta de mediu (%)	Comentarii/ Observații (sursa de finanțare, stadiul de realizare, dificultăți și constrângeri etc)	
				Moni- to- zare	Imple- men- tare								
PROGRAM DE MONITORIZARE													
REZULTATELE MONITORIZĂRII													

3. REZUMAT AL SOLUȚIONĂRII CATEGORIEI DE PROBLEME DE MEDIU

Problema de mediu denumire/cod	Măsura în care a fost realizat obiectivul general	Măsura în care a fost realizat obiectivul specific	Alte observații/proponeri/costuri (Impact asupra mediului/măsură noi)

Se menționează că indicatorii din matricea de monitorizare și evaluare vor fi, în general, cei identificați și incluși în matricele-plan de acțiune. Totuși, este posibil ca, pe parcursul desfășurării procesului de monitorizare să apară necesitatea includerii unor indicatori suplimentari. Ca urmare, aceștia vor fi luați în considerare în cadrul programului de monitorizare, iar matricele respective vor fi completate în mod corespunzător. În aceste cazuri, la rubrica de comentarii/observații se va menționa includerea indicatorilor suplimentari.

Procesul de monitorizare și de evaluare trebuie să fie un proces transparent, rezultatele acestuia trebuind să fie accesibile membrilor Comitetului de Coordonare, Grupului de Lucru și Comitetului de Analiză Tehnică, precum și publicului.

Analiza și evaluarea rezultatelor implementării PAM

Procesul de evaluare a rezultatelor implementării PAM constă, în esență, în compararea rezultatelor obținute prin procesul de monitorizare, cu obiectivele și țintele stabilite în planul de acțiune și monitorizare, incluzând și modul de respectare a termenelor propuse.

Unul dintre cele mai importante aspecte ale procesului de evaluare este acela că oferă rezultate utile, informații care pot fi folosite pentru îmbunătățirea rezultatelor.

Evaluarea reprezintă emiterea de aprecieri în legătură cu ce se întâmplă (și cu "impactul" sau rezultatele acțiunii) pentru a schimba planurile, scopurile, obiectivele sau strategiile dacă este nevoie.

Este important ca evaluarea să fie realizată periodic, de-a lungul întregii perioade de implementare.

Responsabilitatea evaluării rezultatelor revine Comitetului de Coordonare, în acest proces fiind implicate toate celelalte structuri organizatorice ale PAM (Coordonatorul PAM, Grupul de Lucru etc), precum și responsabilii cu implementarea și monitorizarea acestuia. De asemenea, Comitetul de Coordonare va decide, după caz, implicarea și a altor persoane sau grupuri de persoane în acest proces. Instituțiile responsabile de implementare vor fi în mai mare măsură capabile să utilizeze rezultatele evaluării dacă participă și își însușesc procesul de evaluare.

Elementele - cheie ale etapei sunt:

- Elaborarea Raportului de Evaluare privind implementarea PAM care conține: rezultatele monitorizării pentru perioada propusă, compararea rezultatelor cu scopurile, obiectivele și țintele propuse prin PAM și evaluarea realizării acestora, propuneri preliminare pentru îmbunătățirea eficienței implementării, propuneri preliminare pentru actualizarea PAM;
- Supunerea spre analiza Comitetului de Coordonare a Raportului de evaluare și definitivarea acestuia;
- Transmiterea raportului către responsabilii de implementare care își vor formula punctele de vedere asupra eventualelor cauze ale nerealizării integrale a obiectivelor/țintelor/acțiunilor și asupra necesității de actualizare/revizuire a PAM;
- Luarea deciziilor privind revizuirea acțiunilor și elaborarea unei anexe la documentul PAM referitoare la aceste decizii;
- Luarea deciziei de actualizare a PAM la termenul propus sau la un alt termen.

Din procesul de monitorizare a implementării programului de acțiuni vom putea extrage rezultatele obținute pentru fiecare obiectiv în urma implementării acțiunilor de către responsabili. Evaluarea acestor rezultate se va face pe baza indicatorilor definiți inițial în cadrul de referință. Acești indicatori ne vor permite să măsurăm schimbarea ei produsă între situația constatată (problema) și rezolvarea ei (atingerea obiectivelor strategice) prin procesul de planificare și implementare a acțiunilor planificate.

Evaluarea rezultatelor

Evaluarea va fi atât cantitativă (realizare) cât și calitativă (eficacitate). În urma analizei rezultatelor evaluării vom putea preciza numărul acțiunilor realizate (total, parțial, neimplicate) precum și îndeplinirea/îndeplinirea obiectivelor strategice stabilite inițial.

Analiza (evaluarea procesului de planificare)

Obiectivele strategice, țintele și indicatorii au fost clar definite și măsurabile?

Au fost țintele realizabile?

De ce nu am atins țintele și obiectivele strategice, care au fost obstacolele (instituționale, tehnologice, financiare...)?

Modul de funcționare al structurii organizatorice este adaptat?

Implicarea partenerilor este satisfăcătoare?

Resursele prevăzute au fost suficiente?

Raportul de evaluare va cuprinde o sinteză a evaluării și concluziile analizei. Acesta va fi elaborat de către Echipa de Monitorizare și Evaluare și transmis Comitetului de Coordonare, Coordonatorului PAM, Grupului de Lucru. După aprobarea sa de către Comitetul de Coordonare, Raportul de Evaluare devine public.

Structura raportului de evaluare este elaborată în cadrul Echipii de Monitorizare și Evaluare și validată de către Comitetul de Coordonare. În termen de consultare a raportului este stabilit de comun acord, după care se va organiza o întrunire cu EME, CC și GL, în cadrul căreia se va discuta Raportul de evaluare și se va aborda actualizarea planului.

Echipa de Monitorizare și Evaluare (EME) trebuie să pregătească un raport standardizat care să faciliteze colectarea și corelarea datelor. Fiecare instituție va trimite informația către EME, care la rândul său va procesa și va sintetiza toate informațiile într-un raport referitor la progresul înregistrat. Acest raport va fi transmis unui număr mare de instituții, inclusiv Consiliului Județean, consilierilor locale, agențiilor pentru dezvoltare regională, camerelor de comerț și mass-mediei.

Elaborarea Raportului de Evaluare

În cazul în care documentul PAM este un document inițial, secțiunea va include: descrierea scopului evaluării, propunerile privind metodele de evaluare care vor fi utilizate, periodicitatea cu care se va efectua această activitate, responsabilii procesului de evaluare și formatul propus pentru elaborarea raportului de evaluare.

În cazul în care se elaborează un document PAM actualizat, secțiunea va include raportul propriu-zis de evaluare.

Primum pas în elaborarea Raportului de evaluare îl reprezintă *revizuirea obiectivelor și indicatorilor* de mediu stabiliți în PAM, pentru a obține certitudinea că aceștia sunt la zi și reflectă ultimele informații. Se vor lua în considerare următoarele aspecte:

- Disponibilitatea, în etapa de elaborare a PAM, a informațiilor privind impactul așteptat prin implementarea acțiunilor selectate pentru soluționarea problemelor de mediu. În cazul în care aceste informații nu au existat sau au avut un mare grad de incertitudine, compararea rezultatelor cu obiectivele și țintele stabilite este dificil de realizat. De asemenea, indicatorii stabiliți inițial pot să nu fie în totalitate corespunzători. De aici rezultă necesitatea revizuirii acestor elemente ale PAM.

- Corespundența cu realitatea și cu posibilitățile de realizare în stabilirea obiectivelor și a termenelor pentru implementarea acțiunilor.

- Corectitudinea selectării indicatorilor.

Al doilea pas constă în stabilirea unui *sistem de raportare eficient* care să înregistreze performanța tuturor instituțiilor care au responsabilități în procesul de implementare a PAM. Acest sistem de raportare trebuie să furnizeze tuturor părților implicate date și informații cu privire la modul de realizare a acțiunilor și de atingere a obiectivelor și țintelor stabilite în cadrul PAM.

Un sistem de raportare eficient implică următoarele elemente principale:

- obiective de mediu clare și un set de indicatori pentru măsurarea performanțelor;
- plan de activități și un ghid de raportare pentru fiecare dintre părțile responsabile, cu termene de raportare stabilite în funcție de problema și de acțiune.

Sistemul de raportare reprezintă:

- o modalitate pentru părțile responsabile și părțile interesate de a coordona acțiunile și de a revizui performanțele;

- o legătură între raportul de evaluare și procesele de planificare legală proprii autorităților publice județene/regionale, cum ar fi planificarea anuală a bugetului și a capitalului, astfel încât la nivelul județului/regiunii să se poată modifica planurile în funcție de acțiunile desfășurate în diferite sectoare.

Al treilea pas constă în *colectarea datelor*. O evaluare completă va include colectarea atât a datelor *cuantificabile*, cât și a celor care *nu pot fi cuantificate*. Datele cuantificabile sunt date măsurabile și se referă la îmbunătățirea actuală a calității factorilor de mediu, precum reducerea cantității de ape uzate descărcate, reducerea emisiilor, reducerea concentrațiilor de poluanți în componentele de mediu. Activitățile de colectare a datelor cuantificabile se bazează pe sisteme specifice de măsurare a unui parametru, cum sunt aparatele de măsurare a cantității apelor uzate descărcate, a concentrațiilor de poluanți la emisie sau în componentele de mediu.

Pe de altă parte, datele care nu pot fi cuantificate (sau calitative) sunt mai dificil de măsurat. Acestea includ consemnări ale problemelor apărute, gradul de satisfacere a consumatorilor sau beneficiile neanticipate. Datele calitative pot furniza o mai bună înțelegere a impactului actual asupra calității vieții locuitorilor. De obicei acestea sunt obținute prin diferite metode, cum sunt studiile, sondajele de opinie sau interviurile.

Ambele tipuri de date sunt necesare pentru determinarea nivelului de atingere a obiectivelor și țintelor propuse.

În cadrul activităților de colectare a datelor este important de făcut diferențierea între *monitorizarea realizării acțiunilor* (sau *monitorizarea acțiunilor*) și *monitorizarea eficienței acțiunilor* (sau *monitorizarea problemelor*), în vederea evaluării conformării cu prevederile PAM și cu prevederile legale. Așa/și:

• Monitorizarea realizării acțiunilor măsoară dacă instituțiile de implementare au realizat activitățile stabilite prin PAM.

• Monitorizarea eficienței acțiunilor înregistrează dacă acțiunile întreprinse au atins rezultatele dorite - de exemplu reducerea cu un anumit procent a nivelului de poluare. Desigur, măsurarea reală a succesului acțiunilor se reflectă prin eficiența acestora, adică prin gradul în care a fost soluționată problema de mediu. Totuși, monitorizarea realizării acțiunilor în vederea evaluării conformării cu prevederile PAM rămâne o componentă decisivă a procesului de evaluare și permite determinarea modului în care instituțiile de implementare și-au îndeplinit angajamentele.

Evaluarea procesului de implementare a prevederilor PAM presupune compararea rezultatelor actuale cu obiectivele și țintele identificate în PAM, inclusiv dacă acestea au fost atinse în perioada de timp stabilită pentru finalizarea implementării acțiunilor.

Se recomandă ca evaluarea rezultatelor implementării PAM să fie făcută anual.

Raportul de evaluare va cuprinde următoarele elemente principale:

- Rezumatul activităților de implementare și de monitorizare efectuate
- Rezultatele obținute, inclusiv impactul diferit către beneficiari
- Dificultățile întâmpinate și experiența câștigată necesară pentru planul de acțiune propriu-zis, și pentru planul de implementare

În elaborarea raportului se vor lua în considerare următoarele:

- Eficiența acțiunii în obținerea efectelor dorite
- Claritatea planului de implementare privind stabilirea responsabilităților și termenele de realizare, cu indicarea reclamanților identificate
- Compararea costurilor de implementare cu bugetul planificat
- Modul de respectare a etapelor privind implementarea acțiunilor/proiectelor precum și identificarea modificărilor necesare.

Model de format pentru Raportul de Evaluare

Rezumatul rezultatelor	
Descrierea activității	Instituțiile participante, echipa de evaluare, obiectivele și țintele propuse
Informații privind colectarea datelor	Indicatorii stabiliți, cențile privind raportarea, metodele de colectare a datelor
Rezultate	<i>Impactul cantitativ:</i> măsura în care au fost realizate obiectivele și țintele, îmbunătățirile aduse mediului, modul de respectare a termenelor, modul în care costurile au fost corespunzătoare bugetului stabilit. <i>Impactul calitativ:</i> nivelul de satisfacere a beneficiarilor, beneficii neanticipate. <i>Impactul de ordin educativ:</i> cunoștințele și aptitudinile obținute, atitudini modificate sau consolidate
Frecvența de monitorizare	Ce frecvență a fost stabilită pentru monitorizare
Dificultățile și constrângerile întâmpinate	Probleme întâmpinate în implementarea acțiunilor generate de factori interni sau externi, modul de soluționare a problemelor întâmpinate
Experiența câștigată	Analiza cunoașterii câștigate ca urmare a implementării acțiunilor și recomandări pentru vitorile eforturi de implementare
.....

ETAPA A IV-A REVIZUIREA/ACTUALIZAREA PLANULUI DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU

Revizuirea/actualizarea PAM se va efectua pe baza rezultatelor procesului de evaluare a obiectivelor și a acțiunilor în raport cu prevederile PAM. Pentru aceasta se va lua în considerare modificările apărute în starea mediului, în situația socio-economică, în legislația pentru protecția mediului, în tehnologiile de producție și de protecție a mediului.

Actualizarea încheie și, în același timp, începe un nou ciclu al procesului continuu al unui PAM.

În vederea revizuirii/actualizării PAM se va elabora un **Raport de Evaluare** pentru perioada de **trei ani** anterioară. Acest raport se va baza pe **rapoartele anuale de evaluare prezentând pentru fiecare problemă de mediu prioritară pentru care a fost stabilit un plan de acțiune și implementare.**

- Acțiunile implementate și cele care nu au fost implementate, în raport cu acțiunile și termenele propuse în PAM, indicând cauzele care au condus la nerealizarea implementării sau a nerespectării termenelor. Se vor lua în considerare acele acțiuni planificate pentru implementare până la termenul de revizuire/actualizare a PAM.
- Efectele cuantificate sau estimate ale implementării acțiunilor, pe baza rezultatelor activității de monitorizare. Luând în considerare rezultatele privind monitorizarea problemelor/aspectelor de mediu, se vor evidenția îmbunătățirile aduse mediului, încadrarea în prevederile legale referitoare la protecția mediului și/sau alte aspecte (educative, instituționale, legislative) cuprinse în PAM, prin implementarea acțiunilor.
- Modificările induse în starea calității componentelor de mediu și/sau a altor aspecte de dinamică socio-economică, legislativă, tehnică, cu evaluarea efectelor acestor modificări asupra obiectivelor și țințelor PAM.
- Propuneri privind actualizarea, în concordanță cu noile realități, a problemelor prioritare, obiectivelor și țințelor, planurilor de acțiune, de implementare și de monitorizare. Propunerile vor sta la baza noului ciclu de planificare.

Pe baza raportului de evaluare a rezultatelor obținute și a analizei lor, vom putea realiza **un document de sinteză** a rezultatelor activităților de monitorizare și de evaluare. Acesta va cuprinde concluziile clasate în două rubrici: **+** și **-** în funcție de criteriile precum eficacitate, impact, apreciere de către beneficiar etc. (se poate realiza și o **Analiză SWOT** – *puncte tari, puncte slabe, oportunități, amenințări* – a procesului de planificare). Cu ajutorul acestei sinteze vom putea elabora o serie de **recomandări** în vederea actualizării planului. Redactarea unui document de sinteză cu **evoluția contextului instituțional și legislativ** poate fi de mare ajutor în actualizarea planului.

În procesul de revizuire/actualizare a PAM vor fi implicate toate componentele structurii organizatorice a PAM, inclusiv Echipa de Monitorizare și Evaluare. Activitatea componentelor structurii organizatorice PAM nu încheiază o dată cu elaborarea documentului oficial, ci continuă permanent, în toate etapele procesului ciclic de planificare de mediu.

Responsabilitatea privind coordonarea etapei de revizuire/actualizare a PAM revine Comitetului de Coordonare.

Coordonatorul planului va organiza o întâlnire cu Grupul de Lucru în cadrul căreia va propune un **plan de actualizare eşalonat în timp (tabelou de bord)** și va efectua **schimbările necesare în cadrul structurii organizatorice** (dacă acest lucru se dovedește necesar). Schimbările pot fi **structurale** (în vederea îmbunătățirii funcționării Grupului de Lucru, a Comitetului de Coordonare, a Echipii de Monitorizare și Evaluare) sau **nominalle** (schimbarea locului de muncă etc. a unor membri din Comitetul de Coordonare, din Grupurile de Lucru). *Propunerea de plan de actualizare și noua organizigramă a structurii organizatorice trebuie să fie validată de către Comitetul de Coordonare.*

În cadrul procesului de reactualizare/actualizare pe baza concluziilor analizei raportului de evaluare și ținând cont de evoluția contextului instituțional și legislativ, precum și de noul oportunități de parteneriat, financiare, tehnologice etc, se vor aborda problemele privind:

- revizuirea/actualizarea stării mediului;
- revizuirea/actualizarea pertinentei celor X categorii de probleme;
- înlăturarea problemelor care au fost rezolvate precum și adăugarea unor noi probleme generate de evoluția contextului (economic, social, mediu etc);
- ierarhizarea și prioritizarea problemelor de actualitate;
- redefinirea obiectivelor strategice ;
- redefinirea țintelor (în cazul schimbării unor norme, termene);
- revizuirea/actualizarea indicatorilor;
- reelaborarea fișelor/matricelor de acțiune;
- îmbunătățirea metodei și a procesului de implementare/monitorizare.

Se recomandă ca revizuirea/actualizarea PAM să se efectueze la un interval de trei ani.

După operarea tuturor modificărilor PRAM/PLAM revizuit/actualizat este prezentat spre avizare Agenției Naționale pentru Protecția Mediului.

Urmează aprobarea oficială a documentului actualizat printr-o Hotărâre a Consiliului Județean/Consiliului pentru Dezvoltare Regională.

Odată aprobat, documentul PAM constituie un argument adițional în obținerea de resurse financiare în special a celor oferite de Uniunea Europeană. Fiecare proiect propus pentru a fi finanțat de către programele de asistență financiară ale Uniunii Europene trebuie nu doar să facă parte dintr-un plan, dar trebuie totodată să aibă la bază un larg consens al publicului din zona căreia i se adresează.

ANEXE

ANEXA 1	Decizia 391/21.04.2008
ANEXA 2	Memorandum de cooperare
ANEXA 3	Regulament privind organizarea și funcționarea componentelor structurii organizatorice
ANEXA 4	Categoriile de probleme de mediu
ANEXA 5	Metode de evaluare a problemelor de mediu
ANEXA 6	Obiective generale și obiective specifice
ANEXA 7	Indicatorii de mediu
ANEXA 8	Ciclul de viață al unui Plan de Acțiune pentru Mediu

AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI

DECIZIA

Nr. 284 din 21.04.2008

În conformitate cu:

Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 195/2005 privind protecția mediului, aprobată prin Legea nr. 265/2006, cu modificările și completările ulterioare,
Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România, cu modificările și completările ulterioare,

Hotărârea de Guvern nr. 459/2005 privind reorganizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Mediului,

În baza art. 6, alin. 4 din HG 459/2005 privind reorganizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Mediului,

Președintele Agenției Naționale pentru Protecția Mediului emite următoarea:

DECIZIE

Art. 1. Se numesc în funcția de coordonatori pentru revizuirea Planurilor Regionale de Acțiune pentru Mediu, directori executivi ai agențiilor regionale pentru protecția mediului.

Art. 2. Se numesc în funcția de coordonatori pentru revizuirea Planurilor Locale de Acțiune pentru Mediu, directori executivi ai agențiilor județene pentru protecția mediului.

Art. 3. Directorul executiv al agenției regionale/județene pentru protecția mediului poate desemna, în cazuri justificate, în funcția de coordonator, o altă persoană din cadrul compartimentelor tehnice ale agenției regionale/județene pentru protecția mediului.

Art. 4. Compartimentul Juridic, Contencios Administrativ, Direcția Dezvoltare Durabilă din cadrul Agenției Naționale pentru Protecția Mediului și agențiile regionale/județene pentru protecția mediului vor aduce la îndeplinire prevederile prezentei decizii

PREȘEDINTE

Zoltán Leyente NAGY

2804

MEMORANDUM DE COOPERARE

Agenția Județeană/Regională pentru Protecția Mediului și instituțiile care intră în componența Comitetului de Coordonare¹ denumite în continuare părți,

în vederea promovării și dezvoltării unui plan local/regional de acțiuni pentru soluționarea problemelor prioritare de mediu din Județul/Regiunea, și pentru luarea celor mai bune decizii în soluționarea problemelor prioritare de mediu conform legislației naționale de mediu și a legislației Uniunii Europene,

au convenit următoarele:

1. Obiective

1.1. Obiectivul general

Actualizarea și implementarea Planului Local/Regional de Acțiune pentru Mediu pentru Județul/Regiunea

1.2. Obiectivele specifice

- Identificarea și evaluarea problemelor de mediu din Județul/Regiunea
- Dezvoltarea și implementarea unui plan local/regional de acțiuni concrete pentru soluționarea problemelor de mediu.
- Actualizarea periodică a documentului PAM
- Evaluarea rezultatelor implementării PAM
- Implicarea membrilor comunității pe toată durata desfășurării procesului PLAM/PRAM

2. Forme de colaborare

În scopul atingerii obiectivelor prezentului memorandum, colaborarea se va realiza sub următoarele forme:

- Sprijin reciproc în elaborarea și implementarea Planului Local/Regional de Acțiune pentru Mediu.
- Participarea la pregătirea materialelor necesare elaborării documentului final.
- Punerea la dispoziție gratuit, în cel mai scurt timp posibil și cu bună credință a datelor și informațiilor deținute și necesare unei bune desfășurări a procesului.

3. Procedee de colaborare și execuție

- Etapele procesului de actualizare a PLAM/PRAM vor fi programate de comun acord. Părțile vor stabili responsabilitățile și resursele necesare.
- Pentru derularea procesului, părțile vor desemna persoanele responsabile pentru contacte de lucru între părți.
- Părțile convin să accepte sprijin din partea terților dacă acesta corespunde scopurilor și obiectivelor prezentului memorandum.

¹ reprezentanți cu putere de decizie ai autorităților administrației publice locale și județene, ai instituțiilor deconcentrate ale statului, ai marilor unități poluatoare, ai unităților de învățământ și de cercetare, ONG-uri etc. La nivel de regiune vor participa și reprezentanții ai Agenției pentru Dezvoltare Regională și ai Consiliului pentru Dezvoltare Regională.

- Părțile vor dezvolta strategii comune pentru informarea publicului.
- Părțile vor analiza periodic rezultatele întrunirilor Comitetului de Coordonare și ale Grupului de Lucru.

4. Tipurile de informații care vor fi utilizate

- Solicitarea și furnizarea informației privind mediu se face cu respectarea prevederilor Legii nr. 544/2001 privind accesul la informațiile de interes public (modificată de Legea 371/2006, 380/2006, 188/2007) și ale Legii nr. 86/2000 pentru ratificarea Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în problemele de mediu, semnată la Aarhus 25 Iunie 1998.
- Părțile vor asigura accesul la informațiile de interes public.

5. Intrarea în vigoare, valabilitatea și modificarea memorandumului

- 5.1. Prezentul memorandum de cooperare intră în vigoare de la data semnării de către părți.
- 5.2. Prezentul memorandum de cooperare se încheie pe o perioadă corespunzătoare procesului de actualizare PLAM/PRAM.
- 5.3. În termen de 10 zile de la data semnării prezentului memorandum, coordonatorul PRAM/PLAM va supune spre aprobare părților Regulamentul de organizare și funcționare a componentelor PRAM/PLAM.
- 5.4. Încetarea valabilității prezentului memorandum de cooperare nu va afecta proiectele începute în baza acestuia până când implementarea lor nu va fi finalizată.
- 5.5. Prezentul memorandum de cooperare poate fi modificat prin acordul părților. Modificările vor fi incluse într-o anexă și vor face parte integrantă din prezentul memorandum.

Semnat la data de, câte un exemplar pentru fiecare parte.

Agenția Locală pentru Protecția Mediului/Agenția Regională pentru Protecția Mediului

Director Coordonator,

Agenția de Dezvoltare Regională

Director

Prefectura Județului

Prefect

Consiliul Județean

Președinte

Consiliul pentru Dezvoltare Regională

Președinte

REGULAMENT

privind

organizarea și funcționarea componentelor structurii organizatorice implicate în procesul de planificare de mediu în județul/regiunea.....

Procesul de planificare de mediu este un proces ciclic pentru planificarea, implementarea și revizuirea acțiunilor de mediu la nivel județean/regional.

Obiectivul general îl constituie îmbunătățirea calității mediului în regiunea/județul..... și integrarea tuturor considerațiilor cu privire la mediu într-un document care să asigure suportul pentru pregătirea proiectelor care pot accesa surse de finanțare relevante, în scopul asigurării unei dezvoltări durabile.

Planul de Acțiune pentru Mediu la nivel județean/regional va contribui la îndeplinirea obligațiilor pe care România le are în domeniul mediului și va fi promovat în scopul asigurării accesului la sursele de finanțare relevante.

Articolul 1. Domeniul de aplicare

Regulamentul cuprinde precizări cu privire la desfășurarea procesului de planificare de mediu la nivel județean/regional privind elaborarea, actualizarea, implementarea și monitorizarea Planului Județean/Regional de Acțiune pentru Mediu

Articolul 2. Structura organizatorică implicată în procesul de planificare de mediu

Structura organizatorică necesară pentru desfășurarea procesului de planificare de mediu la nivel județean și regional cuprinde următoarele componente principale:

- Coordonatorul procesului de planificare;
- Comitetul de Coordonare;
- Responsabilul Grupului de Lucru;
- Grupul de Lucru.

Articolul 3. Obligațiile părților

1. În vederea elaborării, actualizării, implementării, monitorizării Planului Local/Regional de Acțiune pentru Mediu, autoritățile reprezentate în structura organizatorică se obligă după cum urmează:

- Fiecare autoritate implicată pune la dispoziție gratuit și în cel mai scurt timp cu putință informațiile de interes public deținute conform legii, necesare elaborării (actualizării, implementării, monitorizării) Planului Local/Regional de Acțiune pentru Mediu.
- Fiecare autoritate este reprezentată în comitet și în Grupul de Lucru și participă la pregătirea materialelor necesare elaborării documentului final;
- Fiecare autoritate implicată asigură accesul la informațiile de interes public deținute conform legii.

2. Regulamentul grupurilor de lucru este parte a regulamentului de funcționare a Comitetului de Coordonare (anexa 3a).

Articolul 4. Atribuțiile Comitetului de Coordonare

Comitetul de Coordonare reprezintă componenta de decizie a structurii organizatorice și este responsabil pentru elaborarea (actualizarea, implementarea, monitorizarea) Planului Local/Regional de Acțiune pentru Mediu, având ca termen.....

Comitetul de Coordonare îl revin următoarele atribuții

- validarea componenței Grupului de Lucru;
- coordonarea activității de elaborare/actualizare a PRAM/PLAM;
- analiza și validarea documentelor elaborate de Grupul de Lucru;
- aprobarea PRAM/PLAM;
- desemnarea Echipei de Monitorizare și Evaluare (EME);
- stabilirea metodologiei de monitorizare și evaluare;
- analiza și validarea Rapoartelor anuale și a Raportului final de evaluare a stadiului implementării PRAM/PLAM;
- stabilirea modalității de informare a publicului referitoare la procesul de planificare de mediu (afisare pe site, comunicate de presă, întâlniri publice, sondaje, evenimente publice).

Articolul 5. Membrii Comitetului de Coordonare

1. Componența Comitetului de Coordonare este următoarea:

-
-
-

Articolul 6. Coordonatorul procesului de planificare de mediu

1. Conform Deciziei Președintelui ANPM nr. 391/21.04.2008, Coordonatorul procesului de planificare de mediu este Directorul Coordonator al Agenției pentru Protecția Mediului din județul/regiunea..... Dacă acesta nu poate participa la întâlnirile de lucru, Coordonatorul va fi înlocuit de către Responsabilul Grupului de Lucru.

2. Coordonatorul procesului de planificare de mediu are următoarele atribuții:

- organizează procesul de planificare de mediu la nivel județean/regional;
- întreprinde demersuri în vederea instituționalizării și aprobării PLAM/PRAM de către autoritățile competente;
- conduce ședințele Comitetului de Coordonare;
- reprezintă Comitetul de Coordonare în relațiile cu terții;
- poate lua singur decizii numai dacă nu există prevederi contrare în acest sens și membrii comitetului nu se pot reuni pentru a lua decizii din motive legate de timp.

Articolul 7. Ședințele Comitetului de Coordonare

Modalitatea de desfășurare a ședințelor Comitetului de Coordonare este următoarea:

1. Coordonatorul invită membrii comitetului la ședințe. Locul și ora ședinței următoare sunt stabilite la sfârșitul fiecărei ședințe. Cu cel puțin o lună înainte de ședință, coordonatorul trimite membrilor comitetului o invitație în scris și un proiect al ordinii de zi. În termen de două săptămâni, membrii comitetului pot face observații sau aduce completări ordinii de zi. Pe baza acestora, se întocmește ordinea de zi a ceasă se trimite membrilor cu cel puțin o săptămână înainte de ședință.

2. Membrii Comitetului de Coordonare confirmă participarea lor sau a altor persoane (dacă este cazul) cu cel puțin două zile înainte de ședință.

Articolul 8. Luarea deciziilor

În cadrul Comitetului de Coordonare deciziile se iau pe baza **votului unitar**. Abținerea nu constituie vot. Fiecărui membru îi revine un singur vot.

Articolul 9. Procedura scrisă

1. În afara ședințelor, Comitetul de Coordonare poate lua decizii în scris. Acest lucru este valabil și pentru deciziile privind recomandările și propunerile adresate grupurilor de lucru.
2. Coordonatorului îi poate fi transmisă în scris o propunere de decizie, pentru a-și exprima opinia. Și un grup de lucru poate trimite propuneri în scris coordonatorului, dacă dorește acest lucru și există un proiect de decizie semnat de liderul grupului de lucru.
3. O propunere de decizie este considerată valabilă dacă este acceptată de toate grupurile de lucru sau dacă nu sunt ridicate obiecții în timp de 2 săptămâni de la trimitere. Dacă o propunere de decizie nu este acceptată în cadrul procedurii scrise, aceasta trebuie trecută pe ordinea de zi din ședința următoare a comitetului.

Articolul 10. Proces-verbal

În termen de 2 săptămâni de la terminarea ședinței, coordonatorul trimite fiecărui membru al comitetului, precum și altor invitați, un proces verbal al ședinței (în format scris sau un scurt rezumat electronic).

Procesul verbal este considerat acceptat, dacă în termen de 2 săptămâni de la primire nu sunt ridicate obiecții.

Articolul 11. Informarea publicului. Relațiile cu publicul

Membrii Comitetului de Coordonare decid împreună cu privire la informațiile transmise terților, în special presei, care pot influența conținutul și stadiul întocmirii PLAM/PRAM-ului.

Articolul 12. Intrarea în vigoare

Regulamentul Comitetului de Coordonare intră în vigoare la data de

REGULAMENTUL ORGANIZĂRII ȘI FUNCȚIONĂRII GRUPULUI DE LUCRU

Articolul 1. Organizare

1. Grupul de Lucru reprezintă principala componentă cu responsabilități în ceea ce privește activitățile cu aspect tehnic implicate pe procesul de planificare de mediu. El se constituie din mai multe subgrupuri de lucru împărțite pe domenii de activitate.

2. Au fost constituitesubgrupuri de lucru pe următoarele domenii de activitate:

-
-
-

3. Structura subgrupurilor de lucru este următoarea:²

-
-

4. Liderii subgrupurilor de lucru sunt desemnați de către membrii acestora și pot fi membri ai Comitetului de Coordonare.

5. Liderul unui subgrup de lucru poate fi înlocuit dacă se află în imposibilitatea de a-și îndeplini atribuțiile.

6. Liderii subgrupurilor de lucru iau parte la ședințele Comitetului de Coordonare.

7. Liderul subgrupului de lucru raportează Comitetului de Coordonare date referitoare la activitățile desfășurate în cadrul subgrupului.

Articolul 2. Atribuțiile Grupului de Lucru

1. Subgrupurile de lucru își desfășoară activitatea în mod autonom, pe baza deciziilor Comitetului de Coordonare, precum și a planificării asumate.

2. Grupul de Lucru, constituit pentru desfășurarea procesului de planificare de mediu, are următoarele atribuții:

- Stabilirea graficului de desfășurare a activităților;
- Stabilirea metodologiei de lucru;
- Elaborarea sintezei *Raportului privind starea mediului în județul/regiunea.....*;
- Identificarea problemelor de mediu pe baza sintezei *Raportului de mediu* și a *Raportului final de evaluare în cazul actualizării PLAM/PRAM* și gruparea acestora pe categorii de probleme;
- Stabilirea metodologiei de evaluare a problemelor de mediu;
- Evaluarea problemelor de mediu și stabilirea problemelor de mediu prioritare;
- Stabilirea obiectivelor generale și specifice pentru fiecare problemă și categorii de probleme

² Tabele cu numele membrilor pe fiecare subgrup de lucru

PROBLEME DE MEDIU

COD	PROBLEMA DE MEDIU
01. Calitatea necorespunzătoare a aerului	
01.1	Poluarea aerului datorată traficului rutier
01.2	Poluarea atmosferică generată de emisiile de poluanți produși de surse staționare ale unor unități industriale
01.3	Poluarea aerului datorată emisiilor provenite de la CET
01.4	Poluarea atmosferică generată de utilizarea combustibililor fosili la încălzirea locuințelor
01.5	Poluarea aerului datorată depozitării de deșeurii menajere supraîncălzite și exploatarea necorespunzătoare
01.6	Poluarea atmosferică datorată incinerării necorespunzătoare a deșeurilor spitalicești
01.7	Poluarea accapătăută a aerului datorată lipsei/diminuării suprafeței spațiilor verzi amenajate (perdele verzi, zone verzi de aliniament, spații verzi amenajate)
02. Combaterea fenomenului de schimbări climatice	
03.1	Poluarea aerului transfrontieră
03.2	Poluarea aerului datorată activităților industriale cu impact major asupra mediului înconjurător
03.3	Existența unor zone de risc din punct de vedere al radioactivității atât în interiorul regiunii cât și în vecinătatea acesteia
04. Calitatea și cantitatea apei	
04.1 Calitatea și cantitatea necorespunzătoare a apei potabile	
04.1.1	Asigurarea purității și necorespunzătoare cu apă potabilă a orașelor
04.1.2	Lipsa sistemelor centralizate de alimentare cu apă potabilă în unele localități rurale
04.1.3	Riscul de poluare a surselor de suprafață de alimentare cu apă potabilă, datorat lipsei conexiunii la rețelele sanitare, în zonele rezidențiale îndepărtate
04.1.4	Existența pericolului de poluare a surselor de apă datorată inexistenței unei delimitări corespunzătoare a zonelor de protecție sanitare
04.1.5	Deficiențe ale sistemului de monitorizare a calității apei potabile
04.1.6	Absența rețelor (independente) de apă industrială/potabilă (apă utilizată în scopuri nepotabile) conduce la diminuarea cantității apei potabile a localităților
04.1.7	Absența rețelor de canalizare în sistem divizor (existența/utilizarea aproape generalizată în localități, a rețelor de canalizare în sistem unitar)
04.2 Poluarea apelor de suprafață	
04.2.1	Evacuarea de ape uzate insuficient epurate de la stațiile de epurare orașenești sau lipsa acestora
04.2.2	Poluarea apelor de suprafață în zona depozitelor de deșeurii sau datorată depozitării necontrolate a deșeurilor de-a lungul albiilor
04.2.3	Poluarea apelor de suprafață cu produse petoliere și apă sărată de la extragerea petrolului
04.2.4	Poluarea apelor cu substanțe chimice provenite din activități agricole
04.2.5	Poluarea apelor de suprafață generată de extracția, prepararea și procesarea minereurilor, cărbunelui și a altor resurse naturale neregenerabile sau regenerabile
04.2.6	Sisteme de canalizare vechi, insuficient și stații de epurare neperformante în mediul urban
04.2.7	Starea degradată a sistemelor de canalizare existente
04.2.8	Lipsa rețelor de canalizare și a stațiilor de epurare a apelor uzate menajere în localitățile rurale
04.2.9	Încălzirea suplimentară a apelor uzate menajere cu produse din activitățile industriale
05. Gestionarea (colectare, stocare, eliminare) necorespunzătoare a deșeurilor	
05.1	Poluarea mediului datorită gestionării necorespunzătoare a deșeurilor menajere în mediul urban
05.2	Poluarea mediului datorită gestionării necorespunzătoare a deșeurilor și nămolurilor din mediul industrial
05.3	Poluarea mediului generată de depozitarea necontrolată a deșeurilor menajere în zonele rurale
05.4	Lipsa unor depozite ecologice de deșeurii menajere intra-regionale
05.5	Gestionarea necorespunzătoare a deșeurilor provenite din activități zootehnice
05.6	Lipsa unui sistem de colectare selectivă și reciclare a deșeurilor
05.7	Poluarea mediului datorată gestionării necorespunzătoare a deșeurilor provenite din construcții și demolări

05.9	Contaminarea necorespunzătoare a deșeurilor de ambalaje
05.9	Poluarea mediului datorată gestionării necorespunzătoare a deșeurilor spitalicești
05.10	Existența rețeașă a pretrăbucărilor existente în scop de prevenirea/neutralizarea corespunzătoare a deșeurilor spitalicești
05.10	Contaminarea necorespunzătoare a deșeurilor particulate
06. Poluarea generată de activitățile din agricultură	
06.1	Deteriorarea terenurilor agricole și a culturilor generate de insuficiența perleților de protecție
06.2	Deteriorarea suprafețelor de teren agricol generate de nereabilitarea unor suprafețe degradate
06.3	Lipsa sistemelor adecvate de monitorizare a impactului activităților agro-zootehnice asupra mediului și a studiilor privind evaluarea acestui impact
07. Poluarea solului și a apelor subterane	
07.1	Poluarea solului și a apelor subterane cu substanțe provenite din activități agricole
07.2	Poluarea solului și a apelor subterane cu apă sărată și produse petoliere provenite de la exploatarea zăcămintelor de petrol
07.3	Poluarea solului și a apelor subterane generată de extracția, prepararea și procesarea minereurilor, cărbunelui și a altor resurse naturale neregenerabile sau regenerabile
07.4	Poluarea solului datorată emisiilor în atmosferă de prafuri și pulberi în suspensie, cu conținut de SO ₂ și metale grele
07.5	Poluarea solului și a apelor subterane datorată gestionării necorespunzătoare a deșeurilor zootehnice
07.6	Poluarea solului cu metale grele, datorată traficului rutier
07.7	Existența unor zone contaminate de poluare istorică
08. Degradarea mediului natural și construit	
8.1	Alerizarea habitatelor naturale prin activități antropice
8.2	Alerizarea altor protejele de activități antropice
8.3	Alerizarea rezervelor naturale prin practicarea turismului necontrolat în ariile naturale protejate și în zonele forestiere
8.4	Alerizarea fondului cinegetic și piscicol de activități antropice
8.5	Degradarea pădurilor datorată exploatarea nerăzonoanelă
8.6	Lipsa unui management corespunzător al ariilor protejate, cu impact antropoc deosebit
8.7	Lipsa protecției unor așuri care dețin bunuri ale patrimonului natural în zona de frontieră (zona umedă în regiunea Silistra-Bulgaria și Calareți-România, petroavale din lungul întregului sector al Dunării)
8.8	Insuficiența dezvoltării a unei rețele eco-agro-turism regional
8.9	Modificarea caracterului terenurilor naturale sau agricole în terenuri pentru construcții
8.10	Degradarea obiectelor și monumentelor istorice
8.11	Lipsa unui program eficient de protejare și conservare a valorilor istorice și arhitecturale
8.12	Absența sistemelor/rețelor de spații verzi pentru protejarea biodiversității (imposibilitatea "circulației" continue a faunei și florei în spațiile verzi naturale și amenajate din localități și teritoriu)
09. Urbanizarea mediului	
9.1	Contaminarea și degradarea spațiilor verzi intraurbane și periurbane
9.2	Încălzirea spațiilor verzi pe cap de locuitor în localitățile urbane
9.3	Insuficiența spațiilor de parcare
9.4	Absența delimitării zonelor rezidențiale de cele industriale
9.5	Sistem necorespunzător de colectare a apelor pluviale
9.6	Lipsa întreținerii și amenajării tuturor străzilor
9.7	Absența rutelor ocolitoare pentru localitățile cu trafic intens
9.8	Lipsa sistemului de monitorizare a zgomotului ambiental și al vibrațiilor
9.9	Nerealizarea reglementărilor de urbanism
10. Pericole generale de catastrofe/fenomene naturale și antropice	
10.1	Existența unor fenomene supuse eroziunii
10.2	Apropierea terenurilor de degradare
10.3	Existența unor zone cu alunecări de teren
10.4	Lipsa amenajărilor și protecției împotriva inundațiilor pe unele cursuri de apă
10.5	Existența terenurilor cu scăderea umidității
10.6	Existența unor terenuri cu soluri acide și conținut scăzut de materii organice și elemente nutritive

METODE DE EVALUARE A PROBLEMELOR DE MEDIU

Identificarea și evaluarea problemelor/aspectelor de mediu pentru PLAM/PRAM reprezintă procese care pot fi abordate prin combinarea a două tipuri de metode: metode de tip *participativ* și metode de tip *expert*.

☛ **Metodele de tip participativ** → presupun, în principal, **identificarea și evaluarea calitativă** a problemelor de mediu. Ele se bazează în principal pe populație în procesul de colectare a informațiilor și datelor referitoare la problemele de mediu din județul/regiunea respectivă.

☛ **Metodele de tip expert** → reprezintă instrumente folosite pentru măsurarea sau modelarea manifestării unui impact negativ asupra sănătății umane și a mediului, precum și asupra calității vieții. Acest tip de abordare necesită **evaluări cantitative**, bazate pe metodologii științifice și statistice, inclusiv evaluarea riscului - analiza probabilității producerii unui impact negativ asupra mediului, sănătății umane, sistemelor ecologice, clădirilor, calității vieții etc.

☛ Pentru **identificarea preliminară a problemelor** se poate aplica **modelul combinat al celor două tipuri de metode**, rezultând evaluări bazate atât pe date științifice, cât și pe contribuția publicului.

- Identificarea și evaluarea calitativă a problemelor luând în considerare informațiile tuturor celor implicați în proces;
- Identificarea problemelor pentru care există evaluări de tip expert (măsurători, modelarea matematică a emisiilor și impactului, evaluarea riscului);
- Efectuarea, în măsura posibilității, de evaluări de tip expert pentru celelalte probleme identificate;
- Păstrarea pe lista de probleme a acelor probleme pentru care nu există sau nu se pot efectua evaluări tip expert (lipsa de timp, lipsa de mijloace), pe baza aprecierilor membrilor componentelor structurii organizatorice a PAM.

Pentru evaluarea problemelor de mediu se folosesc:

- ★ **Metoda analizei comparative a riscului** folosită în județele/regiunile cu probleme de mediu grave și interdependente. Modalitatea de evaluare și caracterizare a problemelor folosind analiza comparativă a riscului (pentru definirea problemelor de mediu) se bazează pe relațiile dintre **sursele poluării, factorii de stres și impactul acestora**.
 - ↳ **Sursele de poluare** se definesc drept activitățile umane care generează factori de stres pentru mediu.
 - ↳ **Factorii de stres** sunt poluanții chimici sau fenomenele naturale cu impact asupra mediului, care afectează speciile individuale (inclusiv ființele umane) sau ecosisteme întregi.
 - ↳ **Impactul** servește la evaluarea problemelor de mediu și asigură un numitor comun pentru evaluarea diferitelor probleme. **Tipurile de impact** luate în considerare în analiza comparativă a riscului sunt cele care acționează asupra:
 - **Sănătății umane** → factorii de stres ce pot determina o diversitate de probleme de sănătate fiind de cele mai multe ori cosistore.
 - **Mediului natural** → include efecte adverse asupra sistemelor ecologice (râuri, lacuri, păduri) și asupra speciilor individuale de plante și de animale din cadrul acestor sisteme.
 - **Calității vieții** → se referă la efecte adverse asupra valorilor sociale și economice, ca de exemplu reducerea posibilităților de recreere, pierderi înregistrate în activitățile bazate pe utilizarea resurselor naturale (pescuit, ecoturism), daune aduse culturilor și pădurilor și diminuarea valorii estetice a unor peisaje.

Tipurile de impact se vor evalua în raport cu:

- **Scara (dimensiunea impactului)** → definită ca mărimea și/sau aria impactului.
- **Severitatea** → definită ca intensitate a impactului.

10.7	Existența unor terenuri fără vegetație sau cu vegetație degradată (ex: izlazuri comunitale)
10.8	Modificarea altitudinilor datorată exploatarea nerezonașă a agregatelor de rău, generând conștiență de producere a unor fenomene periculoase
11. Poluarea mediului datorată activităților din transport	
11.1	Întreținerea necorespunzătoare a rețelilor de transport
11.2	Utilizarea insuficientă a modalităților de transport ecologic
11.3	Reabilitarea căilor rutiere intra și inter-urbane fără (sau insuficient) reabilitarea sistemelor de colectare a apelor pluviale (pam, rigole, gun de recepție, rețea de canalizare pluvială)
11.4	Eliminarea din trasa străzilor a mijloacelor de transport ce nu corespund din punct de vedere al emisiilor de noxe în atmosferă și al tonajului depășit
11.5	Promovarea sistemelor alternative de transport
12. Degradarea mediului datorată turismului și agrementului	
12.1	Absența managementului în dezvoltarea și controlul activităților turistice și de agrement
12.2	Deficiențe privind amenajarea zonelor de agrement din punct de vedere igienico-sanitar, al gestionării deșeurilor și al locurilor speciale de preparare a hranei în aer liber
12.3	Absența organizării eficiente a zonelor utilizate în turismul taberelor școlare
12.4	Absența zonelor de agrement autorizate pentru îmbăiere
12.5	Nerespectarea principiilor ecologice la organizarea manifestărilor în mediul natural
12.6	Lipsa marcajelor turistice în zonele montane
13. Asigurarea necorespunzătoare a stării de sănătate a populației	
13.1	Sistemul deficitar de monitorizare a evoluției sănătății umane. În raport cu calitatea mediului
13.2	Absența datelor privind cuantificarea efectelor poluării factorilor de mediu asupra populației
13.3	Necumșurarea efectelor radiațiilor electromagnetice în spațiul urban asupra populației
14. Insuficiența implicare politică și administrativă a factorilor de decizie în soluționarea problemelor de mediu	
14.1	Insuficiența capacității administrative și organizatorice locale de a realiza/impune respectarea legislațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului
14.2	Absența unor entități profesionale (constituite din experți) care să urmărească și să evalueze dezvoltarea județului în acord cu dezvoltarea durabilă.
14.3	Comunicare și cooperare deficitară între instituțiile publice cu atribuții de coordonare și control în domeniul protecției mediului, administrația publică și agenții economici
15. Structuri organizatorice instabile, neconcordante cu obiectivele generale/specifica de protecție a mediului	
15.1	Lipsa capacității instituționale a autorității de mediu
15.2	Organizare instituțională inestabilă și incompletă la nivelul autorităților locale și a agenților economici legați de problemele de mediu
16. Educație ecologică	
16.1	Educația ecologică deficitară la toate nivelele
16.2	Lipsa unor programe de educare/informare în masă a populației privind efectele poluării asupra sănătății
16.3	Capacitate redusă pentru realizarea și difuzarea materialelor informative
16.4	Lipsa unor centre ecologice de informare și educare
16.5	Absența voluntariatului de mediu, a responsabilității individuale în cadrul unei comunități
16.6	Lipsa unei conduite adecvate privind protejerea mediului în rândul copiilor și tinerilor
16.7	Nivelul scăzut al reacției comunitare la agresarea factorilor de mediu
17. Calitatea vieții	

Descrierea metodei analizei multicriteriale

Utilizând metoda analizei multicriteriale categoriile de probleme/aspecte de mediu, precum și problemele/aspectele individuale din cadrul fiecărei categorii sunt evaluate, ierarhizate și prioritzate.

Metoda aleasă ia în considerare criteriile de ierarhizare definite în raport cu *impactul asupra sănătății umane, a mediului, raportate la standardul de viață precum și termenii de conformare prevăzuți în planurile de implementare.*

CRITERII PENTRU IERARHIZAREA PROBLEMELOR DE MEDIU:

- 1 In ce măsură problema afectează sănătatea umană?
Pericolul existent sau potențial asupra vieții umane este inacceptabil. Sănătatea publică trebuie să fie protejată. Îmbunătățirea condițiilor de viață, reducerea riscului și diminuarea neplăcerilor trebuie să aibă o mare prioritate.
- 2 In ce măsură problema afectează mediul?
Necesitatea refacerii, protejării și conservării naturii și biodiversității. Un mediu natural bogat și sănătos, resurse naturale bine protejate sunt condiții esențiale pentru menținerea vieții în ansamblu și pentru o dezvoltare durabilă.
- 3 In ce măsură problema generează neconformarea cu cerințele legislative?
Necesitatea respectării/îndeplinirii obligațiilor legislative actuale și în perspectivă.

Fiecărui dintre aceste criterii (*sănătatea umană, calitatea mediului, cerințe legislative*) i se asociază o *scară calitativă (mare, mediu, redus)*, iar acestea i se asociază o *scară cantitativă (1, 2, 3)*.

Scara calitativa	Scara cantitativa
mare	3
mediu	2
redus	1

De exemplu pe *scara cantitativă*:

- unei probleme de mediu cu impact **mare** asupra sănătății populației, i se asociază valoarea **3**;
- unei probleme de mediu cu impact **mediu** asupra sănătății populației, i se asociază valoarea **2**;
- unei probleme de mediu cu impact **redus** asupra sănătății populației, i se asociază valoarea **1**.

Fiecărui criteriu i se asociază o *pondere*, în funcție de *importanța* acestuia:

- Criteriul 1 (*sănătatea populației*) → pondere 5
- Criteriul 2 (*calitatea mediului*) → pondere 4
- Criteriul 3 (*conformarea cu prevederile legislative*) → pondere 3

Se mai pot avea în vedere și alte criterii cum ar fi cele legate de nivelul de incertitudine asupra problemei și ordinul de prioritate acordat de comunitate

Ierarhizarea problemelor de mediu se realizează prin utilizarea unor matrici:

Nr. crit.	Criteriul	Pondere	Scara calitativă	Scara cantitativă
1	Sănătatea populației	5	mare mediu redus	3 2 1
2	Calitatea mediului	4	mare mediu redus	3 2 1
3	Conformarea cu prevederile legislative	3	mare mediu redus	3 2 1

☑ Cele 3 criterii se aplică fiecărei probleme individuale din cadrul fiecărei categorii de probleme.

☑ Scorul pe fiecare criteriu se calculează înmulțind scara cantitativă cu ponderea criteriului.

☑ Scorul pe problemă este egal cu suma scorurilor obținute pentru fiecare criteriu.

☑ Scorul categoriei de probleme reprezintă media aritmetică a scorurilor problemelor individuale din cadrul fiecărei categorii de probleme.

☑ În urma ierarhizării se va obține:

- lista categoriilor de probleme ordonate descrescător, în funcție de scorul obținut, în urma calculării mediei aritmetice a scorurilor problemelor de mediu.
- lista cu problemele de mediu ordonate descrescător (pe baza scorurilor obținute în urma analizei multicriteriale), în cadrul fiecărei categorii de probleme;

CRITERII PENTRU STABILIREA PRIORITĂȚILOR PENTRU ACȚIUNE

Pentru a stabili problemele prioritare asupra cărora autoritățile vor trebui să concentreze resursele umane și financiare se folosesc criterii legate de:

- *beneficiile soluționării problemelor asupra sănătății umane și mediului*
- *costurile pentru soluționarea problemelor.*

1 Care sunt costurile asociate soluționării problemei?

Prioritatea trebuie acordată celor mai mici costuri asociate soluționării problemei.

2 In ce măsură abordarea problemei aduce beneficii sănătății publice/mediului?

Prioritatea trebuie acordată celor mai mari beneficii asociate soluționării problemei.

Prioritățile cele mai mari le au problemele a căror soluționare necesită costuri mici și beneficii mari.

Vor fi luate în considerare și criteriile legate de *oportunitățile privind disponibilitatea/accesibilitatea fondurilor, existența unor proiecte fezabile, tendințele în evoluția economică a județului/regiunii, legislația și termenele de conformare prevăzute în planurile de implementare ale Directivelor Uniunii Europene transpuse în legislația națională etc.*

Criteriilor pentru stabilirea priorităților pentru acțiuni nu li se asociază ponderi. In caz contrar, un criteriu ar putea determina priorități în detrimentul celui alt criteriu.

Fiecărui criteriu i se asociază o scară calitativă și una cantitativă.

☞ Pentru criteriul costuri asociate soluționării problemei

Scara calitativă	Scara cantitativă
mare	1
mediu	2
redus	3

☞ Pentru criteriul beneficii asociate soluționării problemei

Scara calitativă	Scara cantitativă
mare	3
mediu	2
redus	1

Stabilirea priorităților de mediu pentru acțiune se poate efectua pe baza unei matrici:

Nr. crt.	Criteriul	Scara calitativă	Scara cantitativă
4	Cost	mare	1
		mediu	2
		redus	3
5	Beneficiu	mare	3
		mediu	2
		redus	1

☞ **Scorul pe fiecare criteriu se calculează înmulțind rezultatul obținut la ierarhizare pe fiecare problemă cu scara cantitativă asociată fiecărui criteriu.**

☞ **Scorul pe problemă este egal cu suma scorurilor pe criterii.**

Exemplu:

CATEGORIA DE PROBLEMA BIODIVERSITATE / NATURA 2000	Rezultat ierarhizare			Prioritizare			Total
	0	1	2	Criteriul 4 (Cost)	3	Criteriul 5 (Beneficiu)	
Diminuarea drastică a suprafețelor forestiere		36	36 x 2	36 x 2	36 x 3	36 x 3	180
Diminuarea drastică a zonelor verzi		33	33 x 2	33 x 2	33 x 3	33 x 3	165
Degradarea zonelor umede		31	31 x 1	31 x 1	31 x 2	31 x 2	93
Degradarea peisajelor		28	28 x 1	28 x 1	28 x 2	28 x 2	84
Insuficiența campaniilor de educare, informare și conștientizare publică a valorilor biodiversității, inclusiv a importanței siturilor Natura 2000		26	26 x 3	26 x 3	26 x 2	26 x 2	130
Lipsa unui program regional de evaluare a biodiversității care să permită elaborarea programului de management și monitoring integrat		23	23 x 2	23 x 2	23 x 2	23 x 2	92
Lipsa unui sistem informațional privind biodiversitatea		16	16 x 1	16 x 1	16 x 2	16 x 2	48

☞ Pe baza scorurilor obținute în urma prioritizării, se face o nouă clasificare a problemelor de mediu, în ordinea descrescătoare a importanței acestora.

☞ Astfel, aplicarea criteriilor specifice pentru stabilirea priorităților, incluzând aspecte financiare, poate conduce la modificări importante în ordonarea problemelor.

Nr. crt.	CATEGORIA DE PROBLEMA BIODIVERSITATE / NATURA 2000	Rezultat ierarhizare	Rezultat prioritizare
1	Diminuarea drastică a suprafețelor forestiere	36	180
2	Diminuarea drastică a zonelor verzi	33	165
3	Insuficiența campaniilor de educare, informare și conștientizare publică a valorilor biodiversității, inclusiv a importanței siturilor Natura 2000	26	130
4	Degradarea zonelor umede	31	93
5	Lipsa unui program regional de evaluare a biodiversității care să permită elaborarea programului de management și monitoring integrat	23	92
6	Degradarea peisajelor	28	84
7	Lipsa unui sistem informațional privind biodiversitatea	16	48

Numărul de probleme selectate ca fiind prioritare va fi stabilit de către Comitetul de Coordonare, care va stabili și lista finală a problemelor de mediu.

Pentru lista finală de priorități de mediu se va decide asupra următoarelor alternative:

- ☞ Selectarea unui număr limitat de categorii de probleme dintre cele identificate și a unui număr de probleme prioritare din cadrul fiecăreia dintre categoriile selectate;
- ☞ Selectarea din toate categoriile de probleme identificate a unui număr de probleme prioritare.

OBIECTIVE GENERALE ȘI OBIECTIVE SPECIFICE

Exemple de obiective generale:

- Îmbunătățirea calității aerului înconjurător în zonele care nu se încadrează în limitele prevăzute de norme în vigoare pentru indicatorii de calitate
- Reducerea impactului încălzirii globale asupra societății și mediului precum și diminuarea costurilor pentru aplicarea măsurilor adoptate
- Dezvoltarea infrastructurii edilitare și managementului durabil al resurselor de apă
- Dezvoltarea unui sistem de management integrat al deșeurilor și asigurarea gestionării în siguranță a substațiilor chimice periculoase
- Conservarea diversității biologice, utilizarea durabilă a habitatelor naturale, a speciilor de floră și faună sălbatică și reconstrucția ecologică a sistemelor deteriorate
- Reducerea și prevenirea poluării și degradării solurilor
- Îmbunătățirea calității mediului și asigurarea unui nivel înalt al calității vieții în zonele urbane și rurale

Exemple de obiective specifice:

- Reducerea impactului emisiilor de poluanți asupra calității factorilor de mediu și sănătății populației
- Asigurarea apei potabile la parametri cantitativi și calitativi corespunzători
- Îmbunătățirea calității solului și a apelor subterane prin diminuarea numărului surselor de poluare urbane și industriale
- Conservarea și extinderea rețelei de arii protejate, parcuri, monumente ale naturii, spații verzi (inclusiv prin implementarea rețelei Natura 2000)
- Reducerea poluării mediului printr-un management durabil al deșeurilor

Exemple:

Obiectiv general

- Îmbunătățirea rețelelor de alimentare cu apă potabilă, canalizare și a stațiilor de epurare a apei;

Obiectiv specific

- Asigurarea unui standard de viață ridicat prin armonizarea cu standardele europene în domeniul calității apei potabile, a tratării apelor menajere;

Obiectiv general

- Reducerea efectelor negative ale activităților industriale asupra mediului

Obiectiv specific

- Conservarea, protecția și igienizarea mediului prin re tehnologizarea și utilizarea de tehnologii nepoluante și asanarea zonelor degradate prin activități industriale;

EXEMPLE PRIVIND STABILIREA ȚINTELOR

După ce se stabilesc obiectivele generale și specifice, se selectează țintele și indicatorii care vor fi utilizați în măsurarea eficienței acțiunilor întreprinse. Pentru a clarifica aspectele legate de modul de stabilirea a obiectivelor și țințelor, în cele de mai jos se prezintă următoarele exemple:

1. Problema: Deșeurile solide:

Obiectivul specific 1 → Reducerea poluării apelor subterane asociată depozitării deșeurilor solide

ȚINTĂ: Reducerea poluării apelor subterane asociată depozitării deșeurilor solide cu 75% în următorii 5 ani

Obiectivul specific 2 → Reducerea cantității de deșeurii solide depozitate pe rampă

ȚINTĂ: Reducerea cantității de deșeurii solide ce necesită depozitare cu 50% în următorii 5 ani

2. Problema - Poluarea atmosferică

Obiectiv general → Reducerea poluării atmosferice în limitele prevăzute de legislație.

Obiectiv specific 1 → Reducerea poluării atmosferice generate de sursele staționare de ardere din zonele urbane sub limitele legale.

ȚINTA 1: Reducerea poluării cu SO₂ cu 50% până în anul 2008 în localitățile

ȚINTA 2: Reducerea poluării cu NO_x cu 30% până în anul 2008 în localitățile

Obiectiv specific 2 → reducerea poluării atmosferice generate de traficul rutier din zonele urbane sub limitele legale.

ȚINTA 1: Reducerea poluării cu CO cu 40% până în anul 2008 în zonele cu trafic rutier intens din localitățile....

ȚINTA 2: Reducerea poluării cu NO_x cu 40% până în anul 2008 în zonele cu trafic rutier intens din localitățile....

Pentru simplificarea modului de prezentare, în funcție de opțiunile Comitetului de Coordonare, obiectivele specifice pot fi combinate cu țintele, păstrând însă claritatea termenilor în care se prezintă aceste elemente ale planului de acțiune.

3. Problema - Neconformarea emisiilor de poluanți cu standardele europene

Obiectiv general → Nivelul emisiilor rezultate din "serviciile publice" corelat standardele europene existente

Obiectiv specific 1 → Reducerea emisiilor provenite din zonele de precollectare a deșeurilor cu 30% până în anul

Obiectiv specific 2 → Reducerea cu 25% a cantității de deșeurii organice din depozitele de deșeurii până în anul

Obiectiv specific 3 → Reducerea cu 70% a emisiilor specifice generate de auto-aprinderile din depozitele de deșeurii, până în anul....

INDICATORI DE MEDIU

Indicatorii → evaluează dacă obiectivele și țintele de mediu au fost atinse și dacă aceste rezultate îmbunătățesc viața cetățenilor comunității. Ei reprezintă un instrument de măsurare.

O bună definire și utilizare a indicatorilor permite controlul viabilității obiectivelor și stau la baza sistemului de monitorizare a planului. Aceștia trebuie să fie măsurabili și posibili de obținut la un cost acceptabil. Sursele de verificare din care aceștia provin trebuie să fie accesibile, credibile și relevante pentru obiectiv.

Indicatorii vor fi stabiliți în funcție de obiectivele și țintele propuse prin planul de acțiune și vor servi la măsurarea acțiunilor și a rezultatelor acestora.

Indicatorii pot fi exprimați prin unități de măsură:

- fizice (m, kg, litri, km², nr, % etc)
- economice (€, RON)
- combinații (kg/an, tone/locuitor, €/locuitor etc)
- expresii (da/nu, realizat/nerealizat)

Clasificarea indicatorilor

Abordarea DPSIR (EEA)

- ☺ Determinanți pentru schimbările din mediu (Drivers) – exemplu: număr locuitori, consumul de energie, consumul de apă, producția industrială, agricultura
- ☺ Presiuni asupra mediului (Pressures) – exemplu: evacuarea de apă uzată, generarea de deșeurii, emisii în atmosferă
- ☺ Starea mediului (State) – exemplu: calitatea apei din râuri și lacuri, calitatea aerului
- ☺ Impact asupra populației, a mediului – exemplu: boli respiratorii, pierderi în cultură
- ☺ Răspunsuri la modificările de mediu (Responses) – exemplu: % deșeurii colectate separat, numărul de stații de monitorizare, densitatea zonelor pietonale, taxe, remedierea solului.

Exemple de indicatori

1. Problema – Calitatea și cantitatea apei potabile

- Obiectiv general** → Asigurarea apei potabile din punct de vedere cantitativ și calitativ
- Obiectiv specific** → Rehabilitarea stației de epurare....
- INDICATOR** → Concentrațiile de amoniu, azot total, reziduu fix, încărcare bacteriană....

2. Problema – Încălzirea globală

- Obiectiv general** → Reducerea potențialului de încălzire globală
- Obiectiv specific** → Reducerea gazelor cu efect de sera
- Ținta** → Reducerea potențialului de încălzire globală cu 5%/pe an
- INDICATOR** → Cantitatea de gaze cu efect de sera emise în atmosfera/pe an
- UM** → tone de CO₂ echivalent/an

IDENTIFICAREA ACȚIUNILOR DE MEDIU

În procesul de identificare a acțiunilor este important de menționat că acestea variază de la un caz la altul și că deseori sunt complementare. Selectarea acțiunilor trebuie să permită maximizarea eficienței eforturilor depuse.

Exemple de acțiuni de mediu:

- **Prevenirea poluării și acțiuni tehnologice**
de exemplu: instalarea unei linii biologice în cadrul stației existente de epurare a apelor uzate, extinderea rețelei de canalizare, achiziționarea aparatului pentru monitorizarea emisiilor, reabilitarea surselor de alimentare cu apă, aducțiune, stocarea, protecția sârăritară, reabilitarea și extinderea rețelei de distribuție a apei în orașe, îmbunătățirea sistemului de precolecțarea a deșeurilor menajere;
- **Acțiuni de informare și educare**
de exemplu: organizarea de campanii de consientizare a publicului, stabilirea unui centru de informare, publicarea unui ghid al consumatorului de produse biologice/naturiste;
- **Măsuri economice**
de exemplu: introducerea unui sistem de taxe bazat pe consumul de apă al locuitorilor determinat cu ajutorul contoarelor individuale, o taxa mai redusă pentru cei care colectează separat gunoii menajeri
- **Măsuri legislative**
de exemplu: realizarea de regulamente municipale în ceea ce privește folosirea terenurilor pentru a proteja terenurile agricole și a promova folosirea economică a acelor zone care necesită curățare sau recultivare;
- **Măsuri organizatorice**
de exemplu: stabilirea unui departament de mediu separat în cadrul autorității locale, angajarea de personal suplimentar în cadrul serviciilor de mediu;
- **Acțiuni de implementare**
de exemplu: amenajarea pentru neconformare, închiderea întreprinderilor care nu respecta planul de conformare.

Exemplu acțiuni de mediu:

Problema deșeurilor solide este caracterizată ca fiind:

Materialele toxice și organice, domestice sau industriale, depozitate pe rampe fără impermeabilizare și fără acoperire, generează poluarea apelor subterane care amenință sănătatea și mediul, concomitent cu diminuarea rapidă a suprafețelor pentru depozitare, cauzată de producerea a tot mai multor deșeurii”.

- **Obiectivul 1:** reducerea poluării apelor subterane asociată deșeurilor solide;
- **Obiectivul 2:** reducerea cantității de deșeurii solide depozitate pe rampă.

Descrierea problemei de mai sus identifică de fapt două probleme distincte:

- 1) poluarea apelor subterane;
- 2) diminuarea suprafețelor pentru depozitare datorată cantităților mari de deșeurii generate.

INDICATORI DE MEDIU

POPULAȚIA ȘI SUPRAFAȚA

- Număr total de locuitori
- Suprafețe totale (ha, km²)
- Densitatea populației (locuitori/km²)
- Număr de locuințe

AER

- Emisii, numărul frecvențelor de depășire
- Concentrațiile de NO₂, CO, SO₂ măsurate la stațiile de monitorizare
- Emisiile anuale de NO₂, SO₂, CO₂
- Imitii: SO₂, CO, NO_x, (PM_{2.5} și PM₁₀), Pb și benzen.
- Pulberi totale în suspensie.
- Nivelul concentrațiilor de COV (emisii și imisii);
- Numărul de titluri care au implementat un sistem de reducere a emisiilor.
- Numărul de titluri care au implementat BAT.
- Numărul de instalații montate pentru reținerea poluanților atmosferici.
- Valoarea investițiilor.
- Poluanți atmosferici în aerul urban (tone CO₂/an)
- Densitatea stațiilor fixe de monitorizare (număr stații/100.000 loc)
- Numărul de zile care depășesc nivelele limită admise (număr zile/an)
- Număr de zile cu restricție la trafic (număr zile/an)

RISCURI NATURALE

- Număr de localități supuse riscului
- Număr de planuri de prevenire a riscurilor aprobate

CALITATEA APELOR DE SUPRAFAȚĂ

- Numărul punctelor de măsură a calității apei de suprafață conforme obiectivului de calitate: parametri de materie organică și oxidabilă, nitrați și fosfor, parametri biologici (IBGN)
- Diferența dintre calitatea actuală a apelor de suprafață și obiectivele de calitate definite în planurile locale
- Consum de apă (m³/loc)
- Consum de apă pe sectoare (rezidențial, industrie, agricultură, comerț/servicii)
- Procent de populație conectată la canalizare
- Procent de apă uzată epurată
- Măsură de raționalizare a alimentării cu apă (Da/Nu)

TRATAREA APELOR UZATE

- Numărul stațiilor al căror echipament este conform normelor europene
- Capacitatea globală de tratare a stațiilor de epurare pentru N și P raportată la numărul locuitorilor deserviți
- Cantitatea poluanți domestici brute produse (materie organică, N, P) și nivelul de depoluare

APROVEZONAREA CU APA POTABILĂ (PROTEJAREA FORAJELOR, PUNCTELOR DE CAPTARE)

- Numărul punctelor de captare protejate/puncte de captare utilizate
- Volumul numărului de puncte de captare protejate
- Numărul (%) de puncte de captare cu declarație de utilitate publică
- Suprafețele perimetrului de captare care face obiectul unei protecții fizice prin împănări

Aceste două probleme au scopuri distincte, dar sunt legate unele de altele. În schimb, fiecare obiectiv, impune acțiuni diferite.

Obiectivul 1: Reducerea poluării apelor subterane asociată deșeurilor solide

- ACȚIUNEA 1: → construirea de depozite impermeabilizate la partea inferioară
 ACȚIUNEA 2: → instalarea de sisteme de colectare a apelor din precipitații care traversează depozitele de deșeurii.

Obiectivul 2: Reducerea cantității de deșeurii solide depozitate pe rampă.

- ACȚIUNEA 1: → introducerea de programe cum ar fi: inițiativele de reciclare și prevenire a generării deșeurilor.

Exemple de acțiuni corelate cu obiectivul general și specific

Obiectiv general: Imbunătățirea rețelelor de alimentare cu apă potabilă, canalizare și a stațiilor de epurare apei

Obiectiv specific: → asigurarea unui standard de viață ridicat prin armonizarea cu standardele europene în domeniul calității apei potabile, a tratării apelor menajere;

ACȚIUNE: → acordarea de sprijin financiar autorităților locale pentru sprijinirea și dezvoltarea infrastructurii de alimentare cu apă potabilă, canalizare și a stațiilor de epurare a apei

Obiectiv general: Reducerea efectelor negative ale activităților industriale asupra mediului

Obiectiv specific: → conservarea, protecția și igienizarea mediului prin rețehnologizarea și utilizarea de tehnologii nepoluante și asanarea zonelor degradate prin activități industriale;

ACȚIUNEA 1: → asistență financiară, pentru achiziționarea de tehnologii nepoluante, care să reducă semnificativ impactul negativ al activității industriale asupra calității mediului și a populației și să mențină în același timp activitatea economică a localităților respective

ACȚIUNEA 2: → igienizarea zonelor degradate prin activități industriale

- % din volumul total de apă potabilă prelevată de la punctele de captare care dispun de un perimetru de protecție efectivă
 - Numărul (%) locuitorilor care sunt alimentați de la punctele de captare care au fost declarate ca utilitate publică
 - Numărul unităților de distribuție și populația deservită cu apă a cărei concentrație medie de nitrați este mai < 25 mg/l și a cărei calitate bacteriologică este "bună"
 - Evoluția (%) punctelor de captare care distribuie o apă non-conformă
 - Numărul forajelor abandonate din cauza poluării (față de numărul total de foraje)
- BIODIVERSITATE ȘI MEDII NATURALE**
- Suprafețe inventariate (arii protejate, zone Natura 2000), suprafețe care sunt supuse unor măsuri de protecție și/sau de gestionare, număr de specii protejate prezente
 - Suprafața împădurită
 - Suprafețele de teren preluete pentru împădurire (ha)
 - Procentul de suprafețe verzi, care să asigure spații de odihnă și agrement
 - Suprafețele plantate, situate perimetral amplasamentelor pe care se desfășoară activități poluante (m²)
 - Numărul speciilor de floră și faună sălbatică (cu statut legal de protecție)
 - Indicele de spațiu verde (m²/cap de locuitor)
 - Numărul speciilor de floră și faună/habitat
 - Suprafețele din centura verde (ha/an)
 - Indicatorii specifici pentru stabilirea stării ecosistemelor: efective populaționale, calitatea apei, calitatea aerului, calitatea solului etc
 - Suprafețele verzi recuperate în urma dezafectării construcțiilor amplasate ilegal pe spații verzi (m², ha)

DEȘEURI

- Cantitatea de deșeurii produse, cantitatea de deșeurii eliminată, și modul de eliminare (% prin reciclare, % prin ardere, % prin compostare)
- Numărul depozitelor neconforme identificate
- Cantitatea de deșeurii din depozitele neconforme
- Numărul localităților care beneficiază de servicii de salubritate, (proprie, prin concesionare către societăți specializate)
- Cantitatea și compoziția deșeurilor generate
- Gradul de colectare al deșeurilor generate
- Numărul containerelor de colectare a deșeurilor
- Gradul de colectare selectivă
- Distanța de transport a deșeurilor de la generator la depozitul ecologic
- Numărul centrelor de colectare pentru deșeurile de echipamente electrice și electronice, respectiv de vehicule uzate
- Costul pentru gestionarea deșeurilor
- Cantitățile de deșeurii reciclabile colectate
- Cantitățile de deșeurii reciclabile valorificate
- Gradul de valorificare a nămolurilor neutralizate utilizate în construcții ca aditivi (tone/an)
- Număr de stații de neutralizare autorizate
- Tone deșeurii neutralizate/an
- Generarea de deșeurii municipale (kg/loc/zi sau tone/loc/an)
- Colectarea deșeurilor municipale (kg/loc/zi)
- Procentul de colectare separată față de totalul deșeurilor municipale
- Densitatea recipientilor de colectare (recipienti/10.000 loc)
- Număr de mașini gunoierie (număr/10.000 loc)
- Număr de instalații de reciclare și eliminare a deșeurilor municipale
- Număr de amenzi pentru depozitarea ilegală a deșeurilor

ENERGIE

- Cantitatea de electricitate produsă din surse regenerabile de energie
- Consumul de electricitate (MWh/locuitor)
- Consumul de gaz metan (m³/locuitor)
- Consumul de energie electrică pe sector (rezidențial, industrie, agricultură, comerț/servicii) (MWh)
- Existența unui plan energetic (Da/Nu)

ZGOMOT

- Clasarea infrastructurilor (% din infrastructuri care depășește pragul admis, % din infrastructuri sub pragul admis)
- Număr de stații fixe de monitorizare a zgomotului (număr stații/100 km²)
- Implementarea barierelor de zgomot (km bariere/km²)
- Număr de cereri de intervenție, după sursa de zgomot (activități industriale, trafic, activități recreative) (la 100.000 loc)
- Număr de amenzi temporare pentru poluare fonică (evenimente muzicale, sportive etc)
- Număr de amenzi pentru zgomot produs de trafic
- Existența hărților de zgomot (Da/Nu)
- Existența unui plan de reducere a zgomotului (Da/Nu)

EVOLUTIA MODALITĂȚILOR DE TRANSPORT VIZÂND LIMITAREA EMISIILOR DE POLUANȚI (MODALITĂȚI DE DEPLASARE)

- Repartizarea modalităților de deplasare urbane/modalități de transport: numărul persoanelor care utilizează autoturismul personal, suprafețe amenajate cu piste pentru bicicliști și a zonelor pietonale (în km), deservirea de către transporturile în comun (în km, în număr de deplasări/persoană/an), numărul călătorilor care utilizează rețeaua feroviară regională
- Evoluția nivelului de frecvență a transporturilor colective
- Lungimea liniilor de tramvaie (km)
- Densitatea liniilor de transport în comun (număr linii/100 km²)
- Densitatea vehiculelor de transport în comun (vehicule/1000 loc)
- Densitatea vehiculelor de transport (vehicule/1000 loc)
- Densitatea taxilor (taxiuri/1000 loc)
- Densitatea zonelor pietonale (m²/100 locuitori)
- Lungimea pistelor pentru biciclete (km)
- Densitatea zonelor cu trafic restricționat
- Număr de călători cu transportul în comun

EVOLUTIA MODALITĂȚILOR DE TRANSPORT VIZÂND LIMITAREA EMISIILOR DE POLUANȚI (VEHICULE NEPOLUANTE)

- Evoluția numărului de vehicule nepoluante/dotarea totală pentru transportul public
- Contabilitatea vehiculelor parcurse de autoturisme și consumării bio-carburanților (GPL, GNV) de către persoanele private și colective
- Valoarea parcursei acti și a consumului de carburanți alternativi
- Număr de autovehicule non euro
- Număr de autovehicule euro 1, 2, 3, 4

ZONE VERZI

- Densitatea zonelor verzi din spațiul public (m²/locuitor sau m²/100 km²)
- Influența de tot zona verzi pe an (număr zone verzi nol/an)
- Existența unui plan pentru zonele verzi (Da/Nu)

CICLUL DE VIAȚĂ AL UNUI PLAN DE ACȚIUNE PENTRU MEDIU

PARTE	ETAPE	ACTIUNE/RECOMANDARE
ORGANIZAREA DE PROCESULUI DE PLANIFICARE	I. Inițierea și instituționalizarea procesului de planificare	R: Studiarea contextului – metoda CC/UCCP A: Definierea unei structuri organizatorice: Comitet de Coordonare (CC), Grup de lucru (GL) A: Contactarea partenerilor de lucru și a membrilor CC, GL A: Instituționalizarea planului de acțiune sa realizează în funcție de nivelul de planificare (Consiliu Județean, Consiliul pentru Dezvoltare Regională) conform actelor normative existente
	II. Evaluarea potențialului și a limitărilor comunității	A: Definierea unei metode de culegere a datelor R: Utilizarea rapoartelor anuale și a documentelor existente A: Identificarea și clasificarea (regruparea) problemelor de mediu pe categorii (factor de mediu: aer, apă, sol, factor transversali: desauri, capacitate instituțională) A: Ierarhizarea categoriilor de probleme de mediu și a problemelor în cadrul categoriilor
PROFILUL TERITORIAL DE MEDIU (bază de date)	III. Identificarea și evaluarea problemelor de mediu	A: Evaluarea problemelor de mediu în funcție de impactul lor asupra sănătății umane și a mediului precum și a conformării cu cerințele legislative R: Metodele de calcul folosite nu trebuie să fie prea complicate. Se pot folosi metodele de calcul existente, dar este bine ca acestea să fie discutate și adaptate în cadrul Grupului de Lucru - metoda analizei comparative a riscului - metoda analizei multicriteriate - metoda analizei arborelui problemelor - metoda consensului - votarea etc.
	IV. Prioritizarea problemelor de mediu	A: Egalizarea în timp a rezolvării problemelor în funcție de beneficiul adus în reducerea impactului asupra sănătății umane și a mediului precum și în funcție de costurile asociate soluționării problemei de mediu R: Pentru prioritizare este important să se țină cont (în afara de rezultatul ierarhizării) și de termenele de conformare, limitile resurselor financiare și umane, eficacitate A: Comitetul de Coordonare va stabili lista finală a problemelor de mediu A: Fiecare problemă de mediu din cadrul unei categorii de probleme va primi un cod de identificare
DEFINIȚIA OBIECTIVELOR ȘI A INDICATORILOR DE MEDIU	V. Definierea obiectivelor strategice	A: Definierea orientărilor care vor îndruma strategic eforturile de rezolvare a problemelor pe termen lung A: Definierea obiectivelor generale și specifice R: Se poate folosi metoda analizei arborelui obiectivelor R: Definierea unui număr de obiective strategice prea mare poate compromite eficacitatea planului de acțiune, deoarece un obiectiv poate avea mai multe ținte și țintele la rândul lor vor fi realizate prin mai multe acțiuni. Având un număr prea mare de acțiuni se va pune problema limitelor resurselor financiare și umane, a timpului și va conduce la prioritizarea acțiunilor.
	VI. Definierea înteleor și a indicatorilor de mediu	A: Definierea angajamentelor măsurabile care vor trebui realizate într-o perioadă de timp stabilită. Se utilizează pentru evaluarea și măsurarea progreselor în implementarea planului de acțiune. R: Mai multe angajamente pot fi stabilite pentru un singur obiectiv strategic

INDICATORII EUROPENI COMUNI

(obligatorii)

- Satisfacția cetățenilor față de comunitatea locală
 - Gradul de satisfacție al cetățenilor față de diferite activități ale municipalității
- Contribuția locală la schimbările climatice globale
 - Emisii de CO₂ (tone/locuitor)
- Mobilitatea locală și transportul în comun
 - Transportul zilnic - % de călători cu transport auto privat
- Spații verzi publice disponibile și servicii locale pentru cetățeni
 - Accesul cetățenilor la parcuri și grădini publice și la servicii de bază
- Calitatea aerului la nivel local
 - Număr de zile în care calitatea aerului e bună – de câte ori pe an se depășește limita concentrației de pulberi (PM10)

INDICATORII EUROPENI COMUNI

(voluntari)

- Drumul copiilor spre și dinspre școală
 - % copii ce călătoresc între casa și școală în diferite moduri (pe jos, cu bicicleta, cu transportul în comun, cu mașina)
- Managementul durabil al autorităților locale și al întreprinderilor locale
 - % de organizații ce au adoptat procedura de management de mediu (EMAS)
- Poluarea fonică
 - % populație expusă la zgomot nocturn > 55dB
- Utilizarea durabilă a terenului
 - % arii protejate din totalul suprafeței municipale
- Produse care promovează durabilitatea
 - % populație care cumpără "produse durabile" (eticheta ecologică, organice, eficiente energetice, tradiționale)

INDICATORI EUROSTAT

- emisiile de gaze cu efect de seră
- intensitatea energetică a economiei
- cogenerarea
- rata implicată a taxei pe energie
- cantitatea de electricitate produsă din surse regenerabile de energie
- volumul transportului de mărfuri în alcătuirea PIB
- volumul transportului de călători în alcătuirea PIB
- rata utilizării infrastructurii rutiere pentru transportul de marfă pe uscat
- rata utilizării autoturismelor pentru transportul pasagerilor pe uscat
- expunerea populației urbane la poluarea cu ozon a aerului
- expunerea populației urbane la poluarea aerului cu particule în suspensie
- cantitatea generată de deșeurii municipale
- deșeurile municipale, în funcție de tipul de gestionare
- productivitatea resurselor
- nivelul capturilor de pește din stocuri altele decât „limitele biologice sigure”
- existența unui număr suficient de sit-uri desemnate conform Directivei habitatelor
- indicatorul fermelor avicole
- speranța de viață sănătoasă la naștere, pe sexe.

VII. Definirea acțiunilor de mediu	<p>A: Acțiunile identificate conduc la diminuarea presiunilor asupra mediului prin realizarea obiectivelor generale și specifice de mediu</p> <p>A: Grupul de Lucru trebuie să definească criteriile de evaluare asociate fiecărei acțiuni care vor reprezenta baza selectării acțiunilor prioritare ce răspund obiectivelor și liniilor de mediu.</p> <p>R: Comitetul de Coordonare cooperează cu autoritățile locale/regionale și cu alte organisme care sunt responsabile de implementarea acțiunilor.</p> <p>R: Un program cu acțiuni bine realizat trebuie să fie fezabil și realist (să țină cont de limitele resurselor umane și financiare și de eşalonarea lor eficace în timp). Definirea unui număr prea mare de acțiuni va descuraja partenerii și va decredibiliza punerea în practică a planului. Pentru atingerea obiectivului specific întreg setul de acțiuni trebuie să fie realizat.</p>
VIII. Elaborarea planului de acțiune pentru mediu	<p>A: Se realizează separat pe categorii de probleme în cadrul fiecărei categorii luându-se în considerare toate problemele stabilite ca prioritate</p> <p>R: <i>Matricea plan acțiune va conține și elementele necesare etapei de implementare.</i></p>
IX. Aprobarea oficială a planului de acțiune pentru mediu	<p>A: Planul de acțiune pentru mediu redactat sub forma sa preliminară trebuie să fie validat de către Comitetul de Coordonare și supus dezbaterii publice.</p> <p>R: Planul de acțiune pentru mediu redactat sub forma sa finală va fi aprobat de către Consiliul Județean/Consiliul pentru Dezvoltare Regională și difuzat către partenerii și beneficiarii.</p>
X. Implementarea programului de acțiuni	<p>A: Reprezintă punerea în aplicare a acțiunilor cuprinse în planul de acțiune. Etapa de implementare are o durată egală cu perioada pentru care a fost elaborat planul inițial sau planul actualizat</p> <p>R: Rolul cel mai important revine <i>autorităților publice și instituțiilor/unităților responsabile cu probleme privind protecția mediului</i></p>
XI. Monitorizarea	<p>A: Organizarea Echipei de monitorizare și evaluare (EME) și validarea ei de către Comitetul de Coordonare</p> <p>A: Elaborarea unei metode de monitorizare, a matricei de monitorizare și a structurii raportului de monitorizare (baza de date) în cadrul EME și validarea de către Comitetul de Coordonare</p> <p>A: Eșalonarea monitorizării și stabilirea periodicității intrunirilor de lucru a EME</p>
XII. Evaluarea rezultatelor	<p>A: Intocmirea raportului de evaluare a rezultatelor pe baza datelor conținute în raportul de monitorizare</p> <p>R: Structura raportului de evaluare este elaborată de către EME și validată de către CC și GL</p> <p>R: Evaluarea trebuie să fie atât cantitativă cât și calitativă</p> <p>R: Va permite realizarea unui document de sinteză, pe baza căruia se vor putea elabora propunerile și recomandările de îmbunătățire a procesului de planificare în vederea reluării etapei de revizuire/actualizare – Analiza SWOT</p>
XIII. Analiza rezultatelor	<p>A: Actualizarea componentei GL, CC și propunerea ameliorării modului de funcționare a structurii organizatorice.</p> <p>A: <i>Reactualizarea stării mediului</i></p> <p>R: Redactarea unui document de sinteză privind evoluția contextului instituțional, legislativ și a noulor oportunități financiare, de parteneriat și tehnologie nouă</p> <p>A: Organizarea și eşalonarea intrunirilor de lucru în vederea revizuirii/actualizării planului de acțiune pentru mediu</p> <p>R: Propunerea unui plan de actualizare și a unei noi structuri organizatorice trebuie să fie validată de către Comitetul de Coordonare</p> <p>R: Se recomandă ca revizuire/actualizarea PAM să se efectueze la un interval de trei ani.</p>
XIV. Revizuirea/actualizarea planului de acțiune	<p>R: PRAM/PLAM revizuit/actualizat este prezentat spre avizare Agenției Naționale pentru Protecția Mediului</p> <p>A: Aprobarea oficială a documentului actualizat se face printr-o Hotărâre a Consiliului Județean/Consiliului pentru Dezvoltare Regională</p>

BIBLIOGRAFIE

- 1. Ghid de Implementare a Programelor de Acțiune pentru Mediu în Europa Centrală și de Est**, editat de către Institutul pentru Comunități Durabile, Vermont, USA, în colaborare cu Centrul Regional de Protecție a Mediului pentru Europa Centrală și de Est, Ungaria
- 2. Manual pentru elaborarea și implementarea planurilor locale de acțiune pentru mediu**, elaborat de către Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, în cadrul Proiectului de Twinning PHARE RO 98.04.04.01.001, în colaborare cu EPTISA INTERNACIONAL
- 3. Manual pentru elaborarea planurilor regionale de acțiune pentru mediu**, elaborat de către Ministerul Mediului și Gospodării Apelor, în cadrul Proiectului de Twinning PHARE RO 98.04.04.01.001, în colaborare cu EPTISA INTERNACIONAL
- 4. Ghid practic al planificării de mediu**, elaborat de către Adina PAPANĂ–JOUBERT, Jean-Luc SADORGE în cadrul Proiectului de Twinning PHARE RO 04/IB/EN/03.